

Володимир Ісаєв

**Людина-
сенсація**

Володимир ІСАЄВ

ЛЮДИНА- СЕНСАЦІЯ

**Есе, оповідки про феноменів,
незвичні захоплення,
загадки природи**

**“Формат-А”
Рівне 2004**

УДК 133.5
ББК 86.391
I – 851

Ісаєв В.О.

Людина-сенсация. Есе, оповідки про феноменальні можливості людини, незвичні захоплення, загадки природи. – Рівне: 2004. – 112 с., іл.

Будівельник упав з десятого поверху житлового будинку і... не травмувався... Після операції дівчина стала хлопцем... Юнак бачить внутрішні органи неозброєним оком... Чоловік, що не боїться електроструму... Село, де звертаються до земляків за... порядковим числом... Це – реальні герої книги, яка веде шляхами дивовижних можливостей людини та унікальних випадків.

В авторській редакції

Фото автора
та Анатолія Похилюка

Художнє оформлення
Андрія Тригуби

Технічний редактор
Тетяна Когут

ISBN 966-8424-07-7

© Ісаєв В.О. 2004

ЗМІСТ

Люда стала Людвігом	5
Помста давньоготської відьми	10
Людина-рентген	16
Людина-магніт	20
Людина-сенсація	24
Трисекундний політ у невідомість	28
Село курйозів	31
Скарб охороняють відьми	34
Двічі засуджений до страти	38
Плакала за храмом Богородиця	43
На Поліссі блукають Кіборги	47
Пішки через окуповану Європу	51
За корову відреставрувала пам'ятник	57
Сергій Бубка – з Полісся?	60
Гучне весілля старих молодят	65
Великий карлик	67
Енергетичні вампіри	71
Двоголовий астролог	76
У небі літали дерева	80
Трон для канцлера Німеччини	83
Собори з сірників	87
Скрипка у вишневій кісточці	90
Паркет для еліти	93
Лімузин – власними руками	98
Кохання за паспортом	100
Життя врятували метелики	104
Трагедія “Адмірала Нахімова”	107

ВІД АВТОРА

Шість років тому я випадково дізнався про чоловіка, який нібито не боїться електроструму. Колеги подекували: мовляв, цей феномен живе на території Рівненщини. Щоправда, ні прізвища, ні точної адреси ніхто з них не знав. Зате були начувані про його дивовижні рахунки: наввипередки розповідали, доповнюючи власними домислами.

Якось у розмові з водієм маршрутного таксі знічев'я згадав про унікального діда. Відповідь перевізника була нежданою: "Кажеш, давно шукаєш?.. Тоді записуй – Василь Максютинський... Живе у Колоденці..."

Журналістські стежки нерідко приводили мене до людей, обдарованих рідкісними здібностями. І все ж зустріч з сільським феноменом була особливою. Вона ніби вивершила піраміду див, над розгадкою яких частенько мізкував, повертаючись із відряджень.

Ця книга, до якої покладено матеріали, опубліковані протягом семи останніх років на шпальтах всеукраїнського тижневика "Експрес", – своєрідна спроба зазирнути за лаштунки таємниць природи, виокремити їх із швидкоплинної дійсності та осмислити у контексті реальності. Адже, як сказав хтось із мудреців: "Людина завжди більше того, що вона знає про себе..."

ЛЮДА СТАЛА ЛЮДВІГОМ

Літня жінка зміряла мене колючим поглядом, рвучко повернулася і мовчки пішла до хати. Можливо, не зрозуміла чи недочула? Стукаю в двері. Ніхто не відповідає. Заходжу в темний коридор, звідти – в кімнату. Зненацька наштовхуюсь на її слова, хльосткі, як удар батога:

– Немає в мене ніякої доньки...

Вона сидить за столом, схиливши на руки голову, вкриту памороззю сивини. Байдуже дивиться у вікно. Тихо на-
тякаю: “Люда... чи то пак... Людвіг...” Господиня спохмурніла, мов небо перед грозою. Ні пари з вуст.

За вікном у голубій високості пробує свій голос невсипущий жайвір. Війнув теплий вітерець, і вогка земля, котра ще донедавна була скута морозом, вкрилася білим ряс-
том травневого цвіту. Пробуджена природа дихає, світиться радістю. Тільки тут, у напівтемній кімнаті, де начебто зупинився час, оселилися смуток і зажура.

Жінці несила говорити зі мною про те, що перетворило її спокійне сільське життя в нестерпні муки. Перепрошую і відступаю до дверей. Раптом...

– Заждіть-но. Негоже так зустрічати гостей.

– Стілець жалісливо скрипнув, і господиня важко підвелася. Обітерла руки об фартух, скинула на мене каламутні очі.

– Ви перший, хто за стільки років попросив вибачення. Інші тільки те й роблять, що шепочуть за спиною: “Дивіться, дивіться, пішла Шевчучка. Чули, що донька у неї здуріла: вирішила стати хлопцем...” Не хочеться навіть виходити на вулицю.

Погляд господині тьмяніє, кутики вуст вкриваються паутинням зморщок. Ось-ось бризнуть на долівку гіркi сльози.

Вона припрошує до столу і дибає у кухню. Через кілька хвилин повертається з двома великими чашками ароматного чаю, завареного на зіллі, наповнює два блюдця апетитним сливовим варенням.

...Тетяна надивилася собі файного чоловіка. Ставний, непитуший, добрий газда. У їхній оселі водилося все, крім дітей. Ніби наврочили. Ходили і до ворожок, і до лікарів. Просили, благали Всевишнього вділити дрібочку щастя. Бо що то за хата, де не бринять дзвіночками голоси малечі. Миколі та Тетяні багато не треба – хоча б одненького. Ото вже пестили, гляділи б кровиночку – пилинка на неї не впа-ла б.

На десятому році подружнього життя похмурі вікна сиротливої оселі врешті просвітлили. Породілля не ходила – літала од щастя. Тільки-но зітхне її донечка, прошамкотить щось губенятами ві сні, мама вже коло ліжечка: непокоїть-ся, милується, радіє.

Дівчинка росла спритною та грайливою. До десяти років охоче бавилася ляльками, любила заплітати коси, бігала до подруг, і вони не цуралися її. А потім – як хтось підмінив дитину. Стала мовчазною, дратівливою, відлюдькуватою. Дівчата поспішали на вулицю до веселого гурту, а вона – ані кроку із хати. Потайки обрізала коси, зробила хлопчачу зачіску, перевдягаючись, сором'язливо ховалася від матері.

Микола Адамович і Тетяна Іванівна думали, що то підліткові забаганки, незлобиво підсміювалися з доньчиних

витівок: побавиться – і кине. А вона візьми та й встругни таке, що світ не бачив. Вихром влетіла до хати і відразу з порога:

– Мене звати не Люда, а Людвіг... Дівчинкою я народилася помилково. Жорстоку несправедливість природи скоро виправлю...

– Це ж як? – Тетяна Іванівна розгублено зупинилася серед кімнати. Уявила реакцію односельців і – щойно вимитий посуд, який тримала в

Мирослав Семанів

руках, брязнувся на підлогу. Коли опритомніла, насамперед запитала:

– Ти подумала, що скажуть люди?..

– Авжеж. Чому на догоду комусь я маю жертвувати власним життям і щастям?..

...У глибині кабінету, який аж виблискує від сонячного сяйва, біля самісінького вікна сидить Мирослав Семанів, завідувач уронефрологічним відділенням Рівненської обласної лікарні. Зосереджено пере-

глядає якісь папери, час від часу супить брови, посилено тре довгими тонкими, мов у піаніста, пальцями скроні і краєм ока зиркає на шіснадцятилітню білявку. Височенька, але худа, з тонкою, мов билинка, шийкою. Тільки голос чомусь грубуватий... Ні, який з неї хлопець?.. Надумала

щось собі... Але... Дивина!.. Либонь, медсестра переплутала результати обстежень... Утім – Шевчук Людмила. Так, чоловічі гормони значно переважають жіночі.

Затяте дівчисько, роздратоване нерішучістю лікаря, пішло у наступ:

– Хіба ви не бачите, що в мені більше хлопчачого?.. Не погодитесь – накладу на себе руки...

Гормони керували її думками, манерою поведінки, бажаннями. Завідувач відділенням розумів, що психіка будь-якої людини, тим паче підлітка, може не витримати боротьби двох протилежностей. Та чому у такий відповідальний момент дівча приїхало на консультацію саме?

Людмила збентежено опустила очі.

– Батьки зреклися мене...

Мирославу Семаніву доводилося робити чимало складних операцій. Але ті чотири, які змінили стать, були особливими. Він бачив, як пригнічена білявка перероджувалася психологічно та фізіологічно. Відтак змінювався і її, тобто його, Людвіга, настрій, пробуджувався інтерес до життя...

– Невже ваш пацієнт став повноцінним чоловіком?

Завідувач уронефрологічним відділенням приховує лукавинку в очах: “А ви запитайте його дружину... До слова, минулого літа вони приїздили до мене. Щаслива пара, – замилуєшся. Людвіг змужнів. У нього виріс кадик, погрубшав голос, прорізалися вусики. Дружина, якій він розповів історію свого переродження, обняла мене і прошепотіла: “Докторе, я вам безмежно вдячна”.

Мирослав Семанів переконаний, що зворотного процесу в організмі Людвіга вже не буде (він сформувався чоло-

віком, передусім психологічно). Але якби виникла потреба, то, за словами лікаря, сучасна медицина спроможна допомогти.

Змінивши статъ, Людвіг у село не повернувся – не хотів дратувати гусей. Виїхав до Санкт-Петербурга, де влаштувався метробудівцем. Мирослава Семаніва вважає своїм другим батьком. Щоб пак, дав йому нове життя, допоміг виробити інший паспорт.

Щоправда, та процедура була непростою. На незвичне звертання лікаря міліція відреагувала по-своєму: мовляв, понавигадують всіляких дурниць, а ти ламай голову, як їх узаконювати.

Тетяна Іванівна та Микола Адамович Шевчуки про Людвіга не знають нічого. Вони ніколи не цікавились його життям. Ніби й не було дитини.

– А якби Людвіг приїхав до вас у гості з дружиною? Вказали б на двері? – запитую господиню. Вона мовчить. Далєбі, вагається. Мені ж здається, що в їхніх родинних стосунках крапку ще ставити рано. Зрештою, Людвіг завинив лише в тому, що вирішив стати самим собою.

2001 р.

ПОМСТА ДАВНЬОГОТСЬКОЇ ВІДЬМИ

Холодний ранок порозвішував на мініатюрних листочках споришу міриади крихтих сльозинок. У промінні сонця, що піднімається край села, вони нагадують бурштинові, рубінові, кришталеві, смарагдові намистини, які ненароком розсипала чарівна фея. Чисте, настояне на ароматах стиглих яблук повітря – мов джерельна вода: п'єш і пити хочеться.

Поруч битим шляхом проторохкотів мотоцикл, тягнучи за собою шлейф їдкої пилу та вихлопних газів. Нараз все потьмяніло і згіркло.

А ось і та хата. На просторому подвір'ї неподалік гаража стоїть чоловік. У гумових чоботях, старих, зі світлими зализинами брюках і вицвілому светрі. Либонь, господар.

...Пізньої осені два роки тому Юрій Майдан неподалік свого подвір'я надумав копати лунку для яблуні. Зняв невеличкий шар чорнозему, а коли лопата заглибилася в глину, почув скрегіт металу. Обережно розчистив землю і мало не сплеснув у долоні: поруч із двома глиняними мисниками лежав старий фарфоровий глечик. Думка, мов блискавиця, прошила свідомість. Очі засяяли радістю. Але... Намарно. Спересердя махнув рукою – ніколи не щастило.

Про рідкісну знахідку повідомив археологам Волинської рятувальної експедиції. Вони вже дев'ятий рік під керівництвом доктора історичних наук, професора інституту археології НАН України Дениса Козака риються, мов ті кроти, щось шукають на крутосхилах Хрінницького водоймища. Тут, як стверджують дослідники надр, сивої давнини жили племена германців.

Денис Никодимович прискіпливо розглядав круто вигнуті боки та ледь помітні надщерблення горловини потьмянілого глечика. Всі, набравши подоби слухняних учнів, з нетерпінням чекали висновку одного з найавторитетніших археологів України.

– Думаю, не помилюся, якщо скажу: ці вироби датовані третім-четвертим століттям нашої ери. Найвірогідніше, там – давньоготське поховання. Я шукаю його вже тридцять років... Треба копати.

Осіньне сонце підбилося високо над горизонтом, вкривши дзеркальну поверхню великого водоймища золотистою скатертиною. Теплі вуста світила висушують ранкові сльози і пробуджують докільля, яке бринить, розсипається дзвіночками, виспівує на всі голоси.

Ми стоїмо на березі штучного озера, милуємося красою природи. Юрій Майдан потирає натруджені долоні, супить брови, і голос його твердішає.

– Отож дослідники питають дозволу. А мені що – шкода? Тим паче для науки... От і накопили, бий їх лиха година. Хоч світ за очі тікай. То сусіди не дають проходу, то журналісти їдуть звідусіль. Кажуть, що я збудував хату у нещасливому місці, яке перебувало під впливом страшного духу давньої чаклунки. А хіба таке можливо насправжки, щоб готська відьма, похована 1800 років тому, мстила і дотепер?..

Що відповісти цьому працьовитому, по-своєму мудрому, але бідовому чоловікові? Поспівчувати, заперечити? Мовляв, то забобони малограмотних бабусь... Послухаймо науковця.

– У тій могилі, – пояснює Денис Козак, – ми знайшли розтروщений череп, гомілку та кілька розкиданих ребер.

Зазвичай, германці кремували своїх одноплемінників. Виняток робили тільки для досить заможних і впливових. Тому могили, на кшталт Хрінницької, зустрічаються дуже рідко. Коли розчистили поховання, то на місці, де мала б лежати грудна клітка померлої, виявили невеличку ямку від вбитого осикового кілка (походження предмета підтвердили лабораторні дослідження залишків зіглілої деревини). Саме так стародавні готи намагалися боротися з відьмами, які продовжували шкодити людям навіть по смерті. Якщо ж вбитий у груди небіжчиці осиковий кілок повністю не знищував її сатанинські сили, тоді германці робили підкопи і розкидали останки. Далебі, хрінницька чаклунка добряче насолити не одному поколінню людей: в могилі було щонайменше три тунелі, котрі вели до її решток. Дивно, але кістки та побутові речі з давнього поховання навіть через тисячу вісімсот років зберегли страшну силу та енергію відьми. Вона відомстила кожному археологу, який наважився доторкнутися до її кістяка та предметів побуту, – учасників експедиції переслідували невдачі та недуги. По-заяк інститутське сховище тимчасово не працювало, я попросив водія Володимира Богданця забрати останки відьми, кістяний гребінь і мідні заколки, вилучені з могильника, до себе додому. Відтоді його сім'я втратила спокій.

У помешканні ніби відчувалась присутність духу злої людини, котрий постійно провокував сварки, конфлікти, насилав хвороби та травми. І Володимир – не витримав: зібрав археологічні експонати у валізу й привіз до Національної Академії Наук. Позбувшись страшної “сусідки”, він, як стверджує Денис Козак, врятував сім'ю.

Свічадо рукотворного водоймища, береги якого поросли гінким верболозом, виграє на сонці, мерехтить, виблискує

жаринками. Мені ж не йде з голови давньоготська відьма. Прикладаю долоню дашком, силуюся намалювати в уяві образ чаклунки. І ось: ніби бачу – засмагле, задубіле на вітрах обличчя з гострим підборіддям, густо вкритим борознами зморщок, довгий з горбиною ніс, беззубий рот, темні глибокі, мов свердловини, очі, тонкі зів'ялі губи, які раптом ворухнулися і наче з глибини віків проскрипів голос. Серце тьохнуло, в тіло вп'ялися тисячі голочок. Злякано озирваюся. Обличчя Юрія Майдана – надміру серйозне.

*Тут знайшли поховання
давньоготської відьми*

– Оселя мого дитинства стояла о-он та-ам, – він киває головою у бік поля, що злилося з крайнебом. – Тепер од того хутора лишилися тільки спогади. Згодом на околиці села самотужки збудували з мамою хату. Думали, заживемо по-новому, навернемо до себе щастя...

53-річний чоловік незблимно дивиться в далечінь, і його повіки починають тремтіти. Він вперто не хоче погоджуватися з гіпотезою археологів. Усі свої фатальні пригоди працюватий і бідовий селянин пояснює просто: мовляв, це – воля випадку. Але, розповідаючи про себе, з гіркотою в голосі часто повторює одну і ту ж фразу: “Ось таке, чоловіче, моє життя...”

Щастя не трималося їхнього порога. Навпаки, одна біда ніби вела за собою іншу. Через десять років у Юрія Миколайовича зненацька лопнула перетинка, і він втратив слух на ліве вухо. Пізніше ніби хто насіяв інших хвороб. Відтак міцний з вигляду чоловік став інвалідом другої групи. Господар показує ноги, густо вкриті великими, ніби курячі яйця, гулями.

– Майже щоночі, – каже він, – так ниють, що не можу заснути, до ранку перетовчу всю постіль... А одного літнього дня мене ледве врятували. Вийшов на подвір'я у шортах, заходився майструвати. З-під зубила вилетіла скалка гострої, мов лезо, бляхи і влучила в самісіньку судину. Доки лікарі зупиняли кровотечу, в очах уже плавали кола.

Навіть тоді, коли в кінці “тунелю жахів” з'являвся промінчик надії на достаток і благополуччя, якась лиха сила все підступно руйнувала.

...Вродливий юнак довго не холостякував. Привів до хати дружину. Обросли господарством. Тримали по десять голів худоби та свиней, а птаства було стільки, що годі й полічити. Юрій Майдан мріяв за м'ясо, що здавав до райзаготконтори, купити старшому синові легковика.

Три роки судився з чиновниками, які ошукали довірливого селянина, тричі звертався за захистом до Генеральної прокуратури і – переміг. Щасливий батько подарував своєму вісімнадцятилітньому чадові новеньке “Жигулі”.

А глухої ночі у хату Юрія Майдана ввірвалося семеро лобуряк. Погрожуючи розправою, вимагали гроші, які нібито заборгував його син. Терор тривав кілька місяців. Розгублений, переляканий батько “зламався”: продав п'ять

бичків та сім свиней. Решту грошей позичив у свекрухи та знайомих. До конфіскованого “крутеликами” легковика довелося додати ще три тисячі доларів.

По тому майже п'ять років працював, як віл, щоб повернути борги. Не встиг провести за поріг це горе, постукало інше. У спеціальній захисній масці варив причепа для трактора, складеного власними руками. І треба ж статися такому: в праве вухо, ніби хто вистрелив із пугача. Тепер Юрій Миколайович майже зовсім не чує.

Життя пана Майдана увібрало забагато неймовірних подій. Односельці подекують: мовляв, відколи археологи викопали останки чаклунки, господар ніби народився вдруге. Разом з молодшим сином купив старенького комбайна, розжився на сім гектарів землі-годувальниці.

На обличчя Юрія Миколайовича лягає тінь глибокої задуми. Він хмуриться, наче від болю.

– Нехай вовк хоч траву буде їсти, а я в містику не вірю. Всі ці балачки тільки налякали мою невістку. Тепер боїться ходити повз те місце, де колись поховали давньоготську відьму.

2001 р.

ЛЮДИНА-РЕНТГЕН

Навпомацки піднімаюся східцями темного під'їзду багатоповерхового будинку. Двері відчиняє Володина мама і вибачається за незручності: місто знеструмили. На журнальному столику у старому, позеленілому від часу канделяброві горить свічка, а по стінах невеличкої однокімнатної квартири, блукають тіні загадковості.

Високий, стрункий юнак підводиться з дивана. Припрошує сідати. Очі його, глибокі та темні, що ніч, наче пропікають наскрізь.

...Тоді Володі Негрішному було років три чи чотири. Він бавився на підлозі у сільській хаті, час від часу з острахом поглядаючи на ікону Богородиці. Хлопчикові здавалося, що Божа Матір суворим поглядом хоче застерегти його від пустищів. Не встиг кліпнути очима, як святий лик нагло потьмянів і сховався за густим молочнобілим серпанком. Невидима хвиля боляче вдарила в груди, відкинула до стіни.

Володя не знає, чи довго пролежав на підлозі убогої хатини. Отямився від дотику холодних, мов крига, пальців. Бабуся буравила його очима, в яких не було ні тривоги, ні хвилювання, а тільки глибоко причаєсна задума.

Підвівся. По тілу розлилася гаряча хвиля, запульсувала у скронях. Сторожко зиркнув на ікону. Але завжди сувора Богородиця тепер всміхалася до нього.

Після тієї приключки відчув у собі велику силу. Та згодом почали надокучати хвороби.

– Я не знав, – бо був ще зовсім малим, – каже Володя, – що причина моїх недугів – у надлишку енергії, яку треба віддавати іншим.

Перший діагноз хлопчик поставив через два роки: не тільки визначив бабину недугу, а й утамував біль у шлунку.

– Чи правда, що ти бачиш внутрішні органи людини? – запитує його.

– Так, – спокійно, ніби йдеться про щось буденне, відповідає юнак.

– Навіть на вулиці?

– Ні. Пацієнт має сидіти переді мною, поклавши руки на коліна, долонями догори. Хоча...

*Володимир Негрішний –
людина-рентген*

Володя на хвилю задумується. За темним вікном скаженіє невгамовний вітровий, намагаючись проникнути в усі шпаринки. А на підлозі полохливо вигойдуються тіні. Здається, що ми не у міській квартирі, а в ірреальному світі. Він живе, змінюється, мов хаотичний броунівський рух, то розсипається десятками, сотнями цяточок, то утворює якісь химери. Вони, либонь, наше відзеркалення, тільки в іншому часовому вимірі. Вони – зовсім поруч. Простягни руку і відчуєш на дотик. Ні, це – ілюзія. Ніхто достеменно не знає, де пролягла справжня межа, що відділила два світи: містичний та реальний.

...Негрішний прогулювався неподалік багатоповерхового будинку. Почув чийсь кроки. Думав, сусіда повертається додому. Інстинктивно озирнувся, щоб привітатись. Остовпів: у повітрі рухалося людське серце. Пульсуючи, мов автономний живий орган, воно поволі пливло до під'їзду. Володя розгубився, хотів крикнути, але пересохлі вуста прошепотіли щось невиразне. За хвилину диво кудись зникло. Натомість на "екрані" з'явився блідий силует людини.

Причину неймовірної метаморфози сімнадцятилітній юнак пояснює просто: тривалий час нікому не віддавав енергію (нагромадилося стільки, що вибухнула). Тієї миті Володя, як рентгеном, просвітив сусіда.

Невже і справді окремі представники великого племені гомо сапієнс, крім звичних функцій ходити, спати, їсти та продовжувати рід, наділені феноменальними здібностями бачити навіть крізь "мури"?

Лікар-психіатр Рівненського обласного диспансеру Ростислав Леонтійович Максимук, якому повідав про Володю Негрішного, ані трохи не здивувався. Виявляється, будь-який людський орган відбиває звукові та світлові хвилі, випромінює певну інформацію. За теорією Сеченова, кожен психічний процес має "тупий кінець". Іншими словами – м'язові скорочення. Розгадавши їхній код, можна докопатись до багатьох таємниць. Зокрема, навчитись читати чужі думки на відстані. Такі феномени іноді зустрічаються в природі. Але дуже рідко.

Унікальні здібності 17-літнього юнака нагадали Ростиславу Леонтійовичу ще один випадок, про який писали газети: дівчинка дотиками пальців розрізняла кольори. У неї, як стверджували науковці, були надзвичайно чутливими рецеп-

птори шкіри. А ось у Володі, на думку лікаря, такими властивостями природа наділила нервові закінчення очей...

До кімнати, де розмовляємо з Негрішним, причалапав великий сірий котисько. Він насторожено косує на незнайомого гостя і, переконавшись, що небезпеки немає, лінкувато витягується на підлозі. Тільки-но Володя гойднувся вперед, як мурчик притьмом скочив йому на коліна, згорнувся в пухнастий клубочок.

– У моєї мами – ослаблена аура. Вона – енергетичний вампір. Тобто постійно має “підживлюватись” від інших суб’єктів. Часто нездужає, – юнак пестить свого улюбленця і відкриває ще один розділ книги загадок. – Оскільки ми однієї крові, я не можу допомогти своїй ненці. Тоді саджу на коліна кота, гладжу по спині, акумулюю його енергію, щоб віддати хворій матері. Недарма мурчиків називають у народі потужними генераторами позитивних зарядів.

...Вчені мужі не одне століття переконували світ, що гомо сапієнс – продукт еволюції двоногих приматів. Здавалося б, людство і далі прогресуватиме масово. Але чомусь унікальне вміння деяких індивідуумів суспільства, скажімо, читати думки на відстані, розрізняти кольори дотиком пальців чи, наче рентгеном, просвітлювати співрозмовника неозброєними очима, у наш час науково-технічного прогресу сприймається як виняток із правила. Можливо, тому, що це залишки досягнень минулого, які губимо на шляхах історії?

1998 р.

ЛЮДИНА-МАГНІТ

Крізь прочинену квартиру вливається холодне осіннє повітря з гріким присмаком спаленого листя. Високий старезний каштан, впираючись верховіттям у небо, шумить розлогою кроною, яку плекав десятки років. Либонь, не хоче прощатися з літом. Під тужливі звуки цієї мелодії думається напрочуд легко.

...Великий середньовічний замок. Довгі темні коридори. Круті, викладені з каменю східці. Вогкі стіни напівкруглої зали. Тут чотири століття тому щодня відлунювали кроки великого австрійського магнетика Месмера. Силою своєї енергії він міг заряджати аркуш паперу, який зцілював од недугів. Інквізиція називала магнетика шарлатаном, слугою диявола, помилкою епохи, осуджувала його досліди і водночас потайки дивувалися таланту.

...Холодна зала. Тьмяно-жовте освітлення ліхтарів. Шестеро добровольців міцно взяли за руки.

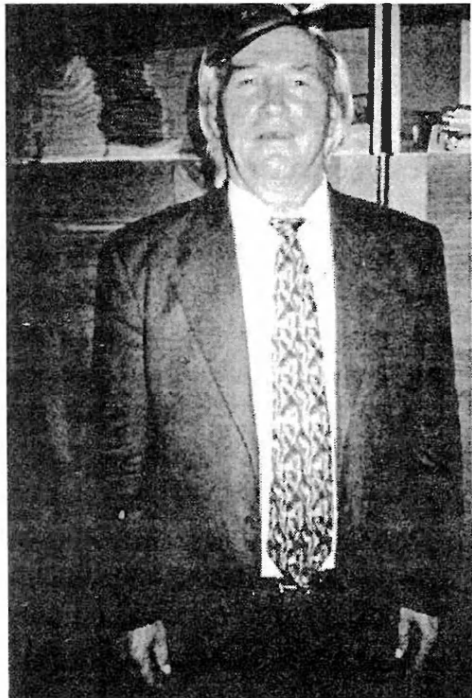
Неквапно підходить сухорлявий чоловік у чорному вбранні. Демонстративним жестом торкається лиш першого пацієнта, а силу його цілющої енергії відчують всі.

...Міський будинок культури. Маленький, схожий на комірчину кабінет. Відчинена квартира та гіркий присмак згорілого листя. За столом проти мене – нова загадка природи.

Вперше киянина Володимира Бондарчука побачив на фото. Великі афіші, розклеєні у Рівному, запрошували на зустріч з унікальною людиною: сивий, міцно збитий чоловік спокійно тримав на грудях і високо піднятих вгору долонях чотири праски. Послідовник Месмера. Людина-магніт.

Знайомимося: заслужений артист України, ясновидець, лікар народної медицини – успадкував ці здібності від матері (була з родини великих знахарів – авт.).

Коли Бондарчуку виповнилося шістдесят, відчув потребу розширити світогляд, систематизувати та поглибити знання. Вступив на стаціонарне відділення столичного

*Володимир Бондарчук –
людина-магніт*

інституту нетрадиційної медицини. Тож разом зі студентами, майже втричі молодшими од нього, сумлінно “гризе” граніт науки.

Потужному баритону тісно у цьому кабінеті. Магнетик нерідко приглушує голос, і тоді він набуває довірливого тембру.

– Хто втримається від спокуси?... Тим паче, коли по телевізору демонструють здорованів, що зі шкіри пнуться, аби потрапити до “Книги рекордів Гіннеса”. Хіба я не з того тіста замішаний?... Зні-

маю сорочку, беру праску і – до грудей. Затамовую подих... Поволі розгинаю пальці... Електропобутовий прилад тримається так, ніби його змастили суперклеєм... Далі – біль-

ше. Помітив іншу дивовижу: варто мені побути бодай кілька хвилин у товаристві заїкуватих людей, і вони позбуваються розмовної вади.

У національному інституті біоорганічної хімії погодились обстежити унікального пацієнта. Лазерна установка англійської фірми “Малвер” зафіксувала: організм Бондарчука має потужну енергетику та магнетизм, спроможні заряджати воду, впливати на людей. Вчені назвали киянина нащадком австрійського магнетика.

Якось Володимирі Гнатовичу потрапила на очі книга, в якій він прочитав, що такою силою, зазвичай, наділяє Бог чи Диявол. Задумався. Вирішив – паломником дістався до Святої землі на Голгофу, де щороку у Великодні свята від Божого духу та благодаті самозаймаються свічки віруючих.

Схиляючи голову перед домовиною, магнетик прошепотів: “Святий Отче, якщо ця сила не твоя, забери її у мене”. Повернувся додому і відчув – енергетичне поле стало ще потужнішим. Відтоді, як каже цілитель, йому ніби розвиднілося: безпомилково визначає, чи жива людина, яку розшуковують, чи мертва.

Було це років двадцять тому. З далекого, майже вщент зруйнованого війною Афганістану у поліське село прилетіла страшна звістка: син поліг смертю хоробрих. Почорнів світ в очах батьків – втратили єдину кровинку. Не минуло і тижня, як коло воріт зупинилася вантажівка, кузов якої було вкрито брезентом. Зовсім юні хлопчачи в одностроях, однолітки Сергійка, внесли до хати запаюну труну.

Плакало небо, плакали осоки, прощаючись з юнаком. Тільки у ньеньки, яка за ці дні перетворилася на сновиду, очі були сухими. Материнське серце підказувало: ховають сина, але не її.

Муки виснажливого чекання та дивний сон привели змарнілу жінку до Володимира Бондарчука. І великий магнетик підтвердив: “Сергійко – живий...”

Літнього надвечір'я, коли натовлене сонце вже готува-лося до спочинку, в двері сільської хати постукав місцевий листоноша. Довго нерішуче тупцювався на порозі, а потім дістав листа від сина з полону...

У кабінеті запала тиша. Прикривши повіки, Володимир Гнатович слухав сумну мелодію осені.

– Даруйте, – не вгаваю, – а як ви дізналися, що юнак живий?

Магнетик здригнувся, ніби мій голос ненароком сплута-вав його думки.

– По фото. Рукою відчув біополе солдата. У мертвих – його немає...

...Людина дослідила мікросвіт, розщепила атом, побува-ла на місяці, а розгадати себе досі не спромоглася...

Володимир Гнатович витягує з кишені звичайнісіньку ложку, і вона швидко прилипає до його чола. Присідає, високо підстрибує, проте металевий предмет тримається, мов приклеєний.

2001р.

ЛЮДИНА-СЕНСАЦІЯ

70-літній мешканець села Колоденки Василь Максютинський рішуче підвівся зі стільця: “Хочете, продемонструю...”

Лише від думки кінчики пальців неждано-негадано починають терпнути, ніби торкнулися до небезпечних електродотів. А для сивого діда раптове збентеження гостей – то свіже повітря.

Феноменальні можливості свого організму він відкрив п'ятдесят років тому. Це сталося у Свердловську (нині Єкатеринбург). Осіннього вечора в квартирі дядька, де гостював, нагло зникло світло. Викручуючи запобіжника, юнак ненароком торкнувся до клеми. Щось зашкварчало, заіскрило, але (о диво!) Василь відчув лишень легкі імпульси генератора.

Пізніше привичайвся скручувати пошкоджену спіраль неізольованими пласкогубцями, не вимикаючи електроплитки з розетки.

Чутки про унікальні здібності Василя Максютинського швидко долетіли до Москви. “Якось

*Василь
Максютинський –
людина-сенсація*

прийшов я з роботи, – згадує Василь Трофимович, – а мене вже чекають. Не встиг навіть зрозуміти, що хочуть гості, – посадили в машину, опісля – в літак і... на ВДНГ. У просторій залі виставочного павільйону не було де яблуку впасти: наукові світила, медики, провідні спеціалісти Міністерства енергетики... Надумали експериментувати. Поставили великий вольтметр, автотрансформатор, прив'язали до моїх рук два дроти і кажуть: крути, мовляв, подивимось, яку напругу витримаєш”.

Стрілка вольтметра хитнулася і впевнено почала набирати “висоту”: 100... 200... 400... 500 вольт... 850! М'язи напружилися, ось-ось вибухнуть... У переповненій залі запала дзвінка тиша. До Василя хутко підбіг лікар, щоб заміряти пульс... Піддослідний витер долонею спітніле чоло, розправив плечі і зачарував науково-чиновницьке братство привітною посмішкою.

– А що ви відчували після експерименту? – допитуюсь у нівроку енергійного діда Василя.

– Нічого особливого, – відказує він. – Наче зіскочив з вантажівки.

...Одного разу в пересувну механізовану колону приїхала атестаційна комісія перевіряти знання правил техніки безпеки. Дісталась черга і до Василя. Прискіпливий інспектор уважно подивився на юнака і запитав: “Яким приладом визначатимеш на новобудові напругу в дротах?”

Зухвалість електрика ошелешила членів комісії: “Пальцями...” Суворі екзаменатори хотіли не атестувати жартівника, але, коли побачили в його руках оголені дроти, вставлені у розетку, знітилися, принішкли. Оговтавшись, наказали дивному спеціалістові утримуватись від таких витівок. Принаймні на виробництві.

Дід Василь мружить чоло, либонь, пригадує деталі ще однієї історії, дивиться на старий телевізор, що стоїть у кутку веранди. “Ремонтував якось кінескопа. А там напруга – гей-гей! – 27 тисяч вольт. Ненароком зачепив рукою фазу... Враз по мені прокотилася гаряча хвиля, а на підлозі щось затріщало. Не повірите, але від оголеної ступні загорівся папір!..”

Ні Василь Трофимович, ні лікарі, ні електрики не змогли пояснити цього феномену. Припускають, що організм діда нібито має надзвичайно високу опірність. Найвірогідніше – через порушення процесу обміну речовин, який спричинив зменшення вмісту солей – чудового провідника електроструму...

Нічого не сказали Василю Максютинському і в Москві. “Подякували за участь в експерименті, записали щось у журналі, пригостили обідом і дали двісті рублів...”

...Дід-феномен невдоволено тре скроні, наче ображене дитя, якому не дозволяють утнути щось неординарне. Хіба то гості – тільки балачки їх і цікавлять... Аж ні, нарешті погодились... Він вмить жвавішає, швидко та вправно прикручує до подовжувача з електролампочкою невеличкий обривок дроту та міцно притискає пальцями неізольовані з’єднання. “Вмикайте!..”

Маленька кімната сільської оселі наповнюється золотисто-прозорим світлом. Фотограф поспішає зафіксувати унікальні кадри. Хвилюється. Просить попозувати під електрострумом ще бодай кілька секунд. Фотоспалах, як на зло, не спрацьовує. Колега нервує, його обличчя вкривається рясними крапельками поту. Знову і знову націлює об’єктив. А сімдесятилітній господар – на диво спокійний: стоїть, гордовито закинувши голову, його мигдалеві очі струменять неприхованою втіхою.

Все!.. Полегшено зітхаємо, ніби зняли зі своїх плечей неймовірний тягар. І раптом у пам'яті зринають слова знайомого інженера: мовляв, електрострум руйнує клітини людського організму, підточує здоров'я.

Дід Василь мовчки бере косу, повагом дибає до воріт. Там несподівано зупиняється: "За сімдесят років – жодного разу не ходив до лікарні. Хіба що за довідками, щоб влаштуватися на роботу..."

1998 р.

ТРИСЕКУНДНИЙ ПОЛІТ У НЕВІДОМІСТЬ

Електрозварник Рівненського будівельно-монтажного управління №6 Олександр Рижик упав із десятого поверху житлового будинку і залишився живим. Лікарі, які ретельно обстежили бідолаху, не вірили: жодного перелому. Ніби двадцятидворічний юнак приземлився не на втрамбованого горбака, а на підстилену кимось перину.

*Олександр Рижик
упав з цього будинку*

– Навіщо ворушити минуле?.. Я нікого не звинувачував і звинувачувати не буду. Головне – залишився живим. – Він сказав це з притиском на кожному слові, ніби підкреслював, що не має ні найменшого бажання згадувати рахубу одинадцятирічної давності.

Тогочасні газети писали: мовляв, електрозварника випадково збило стрілою крана.

– Ніхто цього достеменно не знає, – господар невдоволено супить брови і відкидається на спинку дивана.

Розмова в'язалася, як мокре горить. Олександр Рижик чомусь найжачено сприймав запитання про дивовижну ра-

хубу. Либонь, того вечора довелося б повертатися ні з чим. Але несподівано за причиненими дверима зашепотіли дитячі голоси. А по хвилі у щілині з'явилися два маленьких носики та дві пари допитливих оченят. З обличчя Олександра Рижика спала маска невдоволення.

– Ваші? – поцікавився я.

– Так, дружина Тетяна подарувала непосид-щебетунів – Сергійка та Іринку.

– А коли ви взяли шлюб?

Олександр помовчав, гортаючи сторінки товстелезної книги пам'яті: “Акурат через півтора місяця після того випадку”.

...У рідному селі Сашка вітали, мов космонавта. Ніхто не вірив, що він пробув у лікарні всього чотири дні, що після падіння з тридцятиметрової висоти відчувається так, ніби нічого й не сталося. Мама й тато, пригортаючи сина, намагалися зазирнути йому в очі. Думали, щось приховує, не наважується зізнатися в чомусь страшному. А старші брати та молодша сестричка навіть пощупали Сашка за пальці, аби переконатися, що це справді він.

Тепер Олександр Рижик знає: політ у невідомість тривав три секунди. Щоправда, вони видалися йому цілою вічністю. Перед обіймами темряви виразно постало обличчя Тетянки з сусіднього села, котрій обіцяв приїхати на вихідні. А потім... Він розплющив очі і побачив вечірнє небо, розмиті контури багатоповерхового будинку та заляклі постаті будівельників. Сашко ворухнувся і почув знайомий голос: “Живий!”

Усі казали, що юнак народився в сорочці. Начальник дільниці, який навідався до бідолахи в лікарню, цю неймові-

рну пригоду прокоментував по-своєму: “Ти, мабуть, хлопча, служив десантником...” Електрозварник заперечливо похитав головою: “Ні, я був радистом в артилерії”.

Якби тоді Сашкові сказали, що через два роки на військових навчаннях стрибатиме з гелікоптера з парашутом, сприйняв би ці слова, як невдалий жарт. Утім, висоти він не боявся. Навіть після нещасного випадку. Коли виписали з лікарні, відразу поїхав на будівельний майданчик, піднявся на десятий поверх житлового будинку і довго дивився вниз, ніби волів знайти відповідь на питання, яке непокоїть і дотепер.

Там, куди не кинь оком, уламки цегли та шматки іржавого заліза. Серед залишків будівельних матеріалів виднівся невеличкий пагорб землі, котрий Сашко подумки назвав острівцем життя. Він упав на нього і, з’їхавши донизу, за інерцією перелетів через каналізаційні труби та котлован.

– Спочатку я зовсім не відчував болю, – господар важко зітхає. – Правда, тіло неначе затерпло. Тепер же, через одинадцять років, ключиця іноді ние так, що не можу заснути.

...На вулиці споночіло. Холодний вітер загрозливо розгойдував гілки дерев, що тягнулися до неба. В тьмяному світлі ліхтарів вряди-годи з’являлися поодинокі перехожі. Поспішаючи, вони не звертали уваги на німого свідка неймовірної рахуби – чотирнадцятиповерховий житловий будинок. Щодня повз нього змушений проходити й Олександр Рижик, сім’я якого купила квартиру в сусідньому будинку.

1998 р.

СЕЛО КУРЙОЗІВ

Польська королева Бона, даруючи Лук'янові Дмитровичу Полюховичу та його чотирьом братам боярський титул і землю за вірну службу на кордоні, либонь, і гадки не мала, що закладає в глибинці поліського краю підвалини своєрідної імперії курйозів. Її п'ятеро невтомних слуг, звільнені від повинностей, та їхні нащадки так постаралися в продовженні свого роду, що тепер у селі Серники з 3800 мешканців – 3040 мають однакове прізвище. Їй-право, у багатьох із них повторюються не тільки імена, але й побатькові. Щоб бодай якось розрізнити таких “близнюків”, тут змушені придумувати всілякі прізвиська. Проте і це іноді не допомагає серничанам уникати непорозумінь.

Село з мене глузувало: про кого б не запитав, називали одне і те ж саме прізвище. Заходимо до місцевої школи, і там на дверях кожного кабінету написано знайоме слово “Полюхович”. Ледве стримую себе, щоб не вигукнути: “Якась маячня!”

Директор цього навчального закладу Надія Дмитрівна, до речі, також Полюхович, котра охоче погодилася розповісти про походження великого давнього роду, мабуть, відчула мою зніяковілість і загадково всміхнулася.

Сільська школа, як розбурханий вулик. Діти галасують, стрибають, штовхаються. Побачивши нас здалеку, вмент стають серйозними та чемними. Надія Дмитрівна, досвідчений педагог та адміністратор, помічає все. Не гублячи нитку розмови, встигає зробити зауваження. Але те, що я чую, приголомшує ще більше: “Іване Івановичу-перший не чіпай Василя Івановича-другого... Ай-ай-ай, Маріє Іванівно, така поведінка тобі зовсім не личить... Павле Павловичу, не гасай по коридору!..”

Що за дивацтво?! Поруч – жодного дорослого і рантом... Виявляється, у цій школі з першого класу до дітей звертаються тільки по імені та побатькові. Нерідко навіть додають порядковий номер. Так записують і у класних журналах: Полюхович Іван Іванович-третій, Полюхович Павло Павлович-другий...

*Полюховичі Павли Павловичі –
представники давнього поліського роду*

– Інакше, – пояснює Надія Дмитрівна, – буде суцільна плутанина. Адже у багатьох класах із 30 учнів по 25-26 Полюховичів. Та ще й чимало з однаковими ініціалами. Тому доводиться номерувати. Мають свої номери і деякі вчителі. Наприклад, у нас працювали три Василі Івановичі. Два з них (Василь Іванович-перший та Василь Іванович-другий) звільнилися, а Василь Іванович-третій викладає малювання. В усіх офіційних документах, у тім числі й на отримання платні, він наразі залишається під цим порядковим номером.

Ну й натворили брати-бояри та їхні нащадки – без допомоги годі й втямити. Здавалося б, час одуматися. Гей-гей! З якимось незбагненим азартом, ніби змагаючись з сусідами, батьки з почуттям великої гордості передають родинне ім'я своєму чадові. Минає небагато часу і ще донедавна замурзані Павли Павловичі, розхристані Івани Івановичі чи заклеяні багном дощових калюж Василі Васильовичі вирушають до школи за знаннями та другим ім'ям на кшталт номерного знака.

Дивно, але серед незвичної для стороннього одноманітності прізвищ та ініціалів односельці почуваються, мов риба у воді. А ось гостям буває непереливки.

Кілька років тому до обласної інстанції надіслали із Серників скаргу. Якийсь Полюхович Іван Іванович переймався проблемами місцевих закладів торгівлі. Для розслідування фактів, викладених на папері, приїхала комісія і зажадала познайомитись з автором допису. Позаяк точної адреси на конверті не було, голова сільради запросила на бесіду... дванадцять Іванів Івановичів Полюховичів. Проте ніхто не зізнався в авторстві. Такі послання серничани називають анонімними. У селі листи знаходять адресата лише тоді, коли поруч з ініціалами зазначено ще й прізвисько.

– Приміром, тут мешкає шість Надій Дмитрівних, десять Марій Іванівних, понад дванадцять Василів Івановичів... – продовжує директор школи. – Розрізни-но при такій okazji?! А за прізвисками – дуже просто. Моя мама – Єлисеєвна. Тому нас називають Алисейщинами. Когось Гриньками, Стаськами і навіть Двійками (порядковий номер трансформувався у вуличне ім'я). І ніхто не ображається.

Зі школи їдемо в інший кінець села до ще одного представника давнього поліського роду. На подвір'ї порається чоловік середніх років. Угледівши незнайомця, привітно простягає руку: “Ви до кого?” Вдаю з себе необізнаного у специфіці звертань серничан: мовляв, шукаю Івана Івановича Полюховича. Неголене обличчя заклопотаного господаря просвітліло. Уточнюю: “Кажуть, у Серниках дванадцять Іванів Івановичів?..”

Якимчик ховає в кутиках вуст лукаву посмішку, подумки щось підраховує, а потім ніби виливає на мене відро води: “Ви маєте на увазі з одного року народження?.. Загалом у селі Іванів Івановичів Полюховичів понад сто”.

2001 р.

СКАРБ ОХОРОНЯЮТЬ ВІДЬМИ

Неподалік села Новомиська (Рівненська обл.) височіє Відьмацька гора, вкрита густим лісом. Місцеві мешканці з острахом обходять її стороною. Тут, за переказами старожилів, у колишньому колодязі давнього городища сховано великий князівський скарб. Знайти його зможе лиш той, хто наважиться опівночі самотньо спуститись у темне глибоке провалля, яке охороняє нечиста сила.

Знайома ворожка попереджала: на горі збитись зі шляху, що плюнути. Одного чоловіка водило дві доби. З переляку бідолаха мало не помер. Повернувся додому – білий, як крейда. Сусіди допитувались – ні пари з уст. Лише бубонить собі під ніс про жахливі химери, які нібито витанцювували у нього перед очима.

Відьмацьку гору односельці називають проклятою. Суворо наказують дітям: туди – ні ногою. Та і самі не ходять ні по гриби, ні по дрова. Подейкують, що там зникла не одна людина, спокушена нестримним бажанням розбагатіти. Відтоді з глибини провалля, розгойдуючи тишу ночі, вряди-годи вириваються чийсь стогони.

Нечиста сила, як стверджувала ворожка, зазвичай, злітається на гору, коли на землю падає спокійна велич ночі і все поглинає темрява. Відьмаки успадкували від своїх пращурів шанобливе ставлення до Місяця. Вклоняючись йому, перетворюють загадкове дійство в язичницькі оргії, кидають виклик християнському небу.

...Зимова ніч дихає морозом. Місто готується до сну. Ми ж мовчки ретельно перевіряємо туристичне спорядження, інструменти та ліхтарики. Розуміємо, що це – божевільний задум. Але бажання знайти скарб чи бодай стати очевидця-

ми відмацького шабашу – нестримне. Близько 22-ої години швидко перевдягаємось, беремо сірники, маленького казанка для чаю і виходимо на вулицю. Від Здолбунова до проклятої місцини навпрошки – кілометрів шість-сім.

Як свідчать історичні джерела, на Відьмацькій горі (інша назва – Дівича) сивої давнини була надійно укріплена фортеця. Дотепер збереглася лише глибока яма (колись слугувала за колодязь) та легенда з трагічним фіналом.

Володар тутешнього городища заборонив доньці-красуні побратися з бідним парубком. Ображений юнак звернувся по допомогу до монголо-татарського війська.

Щоб вказати таємний шлях до фортифікаційної споруди, закохана князівна, пустила лебедя по каналу. Але оборонці були насторожі – операція провалилася.

Дізнавшись про зраду, розлючений князь, наказав замурувати доньку в лабіринтах глибокого колодязя. Туди висипали частину коштовностей, щоб нагадували про батьківську любов і трагедію.

...Підходимо до гори і, ніби за командою, обриваємо балачку на півслові. Обережно продираємося крізь зарослі чагарнику. На душі – моторошно. Але думки, навіяні нічним мороком і розповіддю ворожки, лоскочуть уяву, додають адреналіну. Раптом щось загуло та зашуміло. Не встигли прийти до тями, як невідь-звідки зірвався несамовитий крик і покотився до низу. Земля гойднулася під ногами. Невже почалося?!

На вершині швидко розкладаємо багаття. Кажуть, що то найкраща зброя проти відьмаків. Володимир Юрчук та Валерій Колесник благословляють мене на успіх. Озброївшись дрючком, лопатою, канатом, сокирою та ліхтариком,

зникаю у темряві. Вузька стежка в'юниться до провалля. Туди недалечко – метрів сто. А отже, поблизу колишнього колодязя буду хвилин через п'ять.

Домовились: маю впоратись за годину. Тобто оглянути загадкову місцевість та спустися на дно провалля, де найвірогідніше і заховано князівські скарби. Якщо своєчасно не повернуся, то Володимир Юрчук та Валерій Колесник відразу рушать на пошуки.

Наразі тихо. Здається, наша зухвалість приголомшила нечисту силу. Обережно ступаю по крутосхилу і дивлюся на годинник. Але що це?! Його стрілки показують, що я в дорозі вже двадцять хвилин?! Налягаю на ноги. Марно. Попереду – ліс та густі чагарники. А де ж провалля?.. Невже я тупцюю на місці? Либонь, прибічники темряви глузують з мене...

Треба перепочити, а головне – обміркувати. Крижаний холод сковає серце, ноги наливаються свинцем. Відчуття тривоги настільки гостре, що пітніють долоні. Хочу витерти їх об одяг, та тієї миті ніч вибухає какофонією жахливих звуків. Оглядатись заборонено: тоді, як наставляли старожили, про скарб годі й мріяти.

Зиркаю на годинник, і мене ніби проймає струмом – залишилося десять хвилин. Тільки десять?! А я ні на метр не наблизився до руїн колишньої фортеці?.. Заблукав? Збився зі шляху?.. Ні! Ось та єдина на Відьмацькій горі стежка, яка мала б вивести до колодязя... Зась.

Десь там у глибині ночі щось несподівано вибухає, і крімшляху тьма спалахує міріадами вогнів. Вони мерехтять, хаотично рухаються, мов живі істоти, і якась невидима сила

змушує мене кружляти по колу до втоми, до запаморочення. Згадавши пораду ворожки, швидко хрещуся і рішуче повертаю назад.

...Що було потім, хоч ріжте – не пам’ятаю. Друзів здибав лише під ранок на околиці Новомиська. Якими манівцями прибилися вони в село, – також загадка.

Про нічну пригоду розповіли місцевому старожилу. Дід невдоволено кречнув й осудливо похитав головою: “Розуму у вас, мов у курки. Пропали б ні за цапову душу... Вважайте – народилися вдруге...”

2003 р.

ДВІЧІ ЗАСУДЖЕНИЙ ДО СТРАТИ

На хуторі поблизу села Харалуг Рівненської області збереглося лишень дві хати. В одній із них самотньо мешкає 79-літній Микола Курчик. Людина-легенда, колишній політв'язень, який за свої національно-патріотичні переконання безперервно провів у таборах репресивного режиму 31 рік два місяці та 25 днів. Цього незламного чоловіка сталіністи двічі засуджували до страти.

Легковик звернув з бруківки і, вигойдуючись на вибоїнах путівця, ледве суне вздовж каналу осушувальної системи, зруйнованого часом і байдужістю. Тут колись були болота, а тепер – дике, заросле густим бур'яном поле.

Ліворуч на підвищенні в оточенні високих дерев видніється старенька хата. Ні паркану, ні воріт. Першими до машини кидаються дві великі собаки і лементують так, ніби хочуть, щоб їхній гавкіт почули навіть у селі. Невдовзі на ганку з'являється господар.

До зустрічі уявляв Миколу Курчика кволим і немичним. Щоб пак, доки етапом дістався з Берліна до Магадана, побував майже в усіх зонах посиленого режиму, розташованих на території колишнього Радянського Союзу. Знемагаючи від спеки, довбав камінь у кар'єрах Кінгіра, щоб не померти з голоду, разом з іншими каторжанами вискубував на території зони та їв траву, під дулом автоматів на глибині вічної мерзлоти рубав вугілля у шахтах Екібастуза, на золотих копальнях мив дорогоцінний метал для держави, котра хотіла знищити його – “зрадника Батьківщини”.

За тридцять один рік змушений був забути своє ім'я та прізвище. Натомість, як молитву, пам'ятав номери: СО 948, Ф 147006, Т62. І не дай Боже, переплутати цифри – враз відчув би гострі зуби розлюченої вівчарки чи дістав би кулю в ногу.

Але попри все Микола Курчик, якому доля відміряла вже восьмий десяток, – стрункий, дужий та енергійний. У його вітальні – чисто, мов на свято. Дивуюся, як він встигає всьому

давати раду: велике різноголосе господарство (корова, телиця, сім овець, два поросюки, 12 курей і дві собаки), а ще треба обробити двогектарне поле, просапати та доглянути сільгоспкультури, зрештою, наварити їсти...

Господар неквапливо витирає табуретку і запрошує до столу. Тут, на “острові” самотності, він, неначе Робінзон Крузо, радий будь-якому гостеві: хочеться погомоніти, поділитися наболілим. До села вибирається рідко. Каже, що немає ні часу, ні потреби. Все навчився робити самотужки, навіть випікати хліб.

Раніше сюди частенько навідувалися есбісти. Воліли влаштувати провокацію, забороняли листування з колишніми політв'язнями. Розуміли: для “зрадника” такі вісточ-

Микола Курчик

ки – найважливіше джерело інформації (в помешканні Курчика не було ні світла, ні телевізора). Немає і досі. Та він не переймається цим.

– Щовечора палю газову лампу, якій вже понад сімдесят років. А про події в світі дізнаюся зі старенького приймача.

...Військовослужбовця Радянської армії Миколу Курчика заарештували в Берліні 1948 року. З двома спільниками надумав просити політичного притулку за океаном.

– Повірте, – важко зітхає літній чоловік, – іншого варіанту не було. В роки другої світової війни за наказом інспектури та проводу ОУН-УПА я вчителював у німецькій школі, яка була в моєму селі, пройшов вишкіл повстанців, став членом місцевої боївки. Чекісти не знали про ці сторінки біографії. Але, як відомо, навіть найтаємніше, колись виринає на поверхню. У Берліні я був добре поінформований про долю багатьох моїх земляків: розстріляли, вивезли до Кінгіра, що в казахстанських степах, чи до білих ведмедів... План втечі розробляли довго. Підпільними каналами зв'язалися з дядьком нашого тернопільського спільника (обіцяв допомогти сховатись за океаном від переслідувань).

22 січня, в день смерті Леніна, вийшли з військової частини, сіли в трамвай і приїхали до американської комендатури. А наступного ранку радянська контррозвідка розповсюдила брехливе повідомлення: мовляв, втікачі побили групу офіцерів. Злякавшись міжнародного скандалу, американці без вагань видали нас сталінським опричникам.

Судовий процес над “зрадниками” тривав не довше п’яти хвилин. Вирок “трійці” був суворим – до страти. Правда, у зв’язку з тимчасовим мораторієм, смертну кару замінили на 25 років ув’язнення.

Вдруге Миколу Яковича судили в Норільську. Там політкаторжани застрайкували проти нелюдських умов праці та утримання. Вимагали заново переглянути справи та вирок, звільнити з ув'язнення малолітніх, гарантувати інші права та свободи.

Натомість керівництво табору кинуло на штурм п'яти тисяч знесилених, голодних бунтарів озброєне військо. Солдати стріляли без попередження, нещадно били гумовими палицями. Того дня з кількох бараків винесли сотні закривавлених трупів. Чимало політв'язнів не дожили до ранку.

Миколі перепало так, що майже місяць харкав кров'ю. Думав: все – кінець. Але, на щастя, міцний організм не зламався. А потім був суд. Курчику знову оголосили смертний вирок, який, як і попереднього разу, замінили 25-річним ув'язненням.

...За вікном блукають сутінки. Микола Якович підводиться з-за столу, дістає з кишені коробку сірників і запалює гнота газової лампи. Дивлюся на господаря і не приховаю подиву:

– Невже за 23 роки, відколи повернулися на хутір, не виникло бажання провести світло?

– У тієї держави, яка поламала моє життя, я не просив нічого. Навіть пенсію. Платять 73 гривні. На щоденні потреби самітника вистачає сповна. А на півтора-два кілометри електродроту – замало. Звернувся до електриків, то вони нарахували 15 тисяч гривень...

– А раптом занедужаєте? Хто допоможе на цьому “острові”?

Дід Микола захищається філософською фразою.

– Якось та буде. Бог щедро вділив міцного здоров'я. Вже скоро вісімдесят, але ще жодного разу не хворів. Правда, у таборах скрутив радикуліт. Минулося.

...На подвір'ї нас знову зустрічають собаки. Але тепер вони не лементують, а ластяться до господаря. Він просить у водія цигарку, вдихає на повні груди солодкувато-гіркуватий дим і вдоволено мружить очі.

2002 р.

ПЛАКАЛА ЗА ХРАМОМ БОГОРОДИЦЯ

І тоді село Зносичі Сарненського району оголосили зоною, в'їзд на територію якої був категорично заборонений. Поставили шлагбум. Думали, що це зупинить паломництво. Але люди йшли і йшли сюди, добувалися з найвіддаленіших куточків України. Хто з цівкістю, хто з надією, хто з молитвою. Йшли, щоб вклонитися образу Божої Матері, який несподівано з'явився на стовбурі велетенської сосни, неподалік зруйнованої церкви.

Нова церква у Зносичах

дивитися, на тому місці ще й досі видно невеличкі заглибини, ніби незагоєні рани.

Пізніше я зрозумів, що вони, рани, залишилися не тільки на землі. Сповнені драматизму та духовного пробуджен-

Чим закінчалася історія двадцятилітньої давності? Який слід залишила вона у душах односельців?

У Зносичах, на перший погляд, ніщо не нагадує про події далеких років. На місці зруйнованої церкви виросла нова. Простора, велична. І тепер її бані святково виблискують на сонці.

Усі сосни на території Божого храму поплічники тоталітарного режиму наказали спиляти, а потім, підігнавши потужну техніку, викорчували пеньки. Якщо добре при-

ня події посіяли у Зносичах страх і підозру, які відчуються в усьому: в манері спілкування односельців, у насторожених поглядах і навіть вчинках.

Телефоную до голови сільської ради, щоб домовитися про зустріч. Посадовець довго сопить у слухавку та важко зітхає. Від його слів, які вилітають з рота, мов сухі горошини, стає гірко і щемно: “Можете не їхати. Нічого не розповідатиму...”

Інші жителі Зносич хоча й погоджуються припідняти завісу таємничості, однак не відразу – довго вивчають гостя прискіпливими поглядами.

Вони все пам’ятають. Щоправда, чомусь говорять притишеним голосом, нерідко обривають фрази на півслові, ніби бояться, що хтось підслухає.

Свято-Георгіївську церкву у Зносичах збудували 1908 року з соснових брусів жовтого кольору. Збудували навіки, вкладаючи любов, душу та надію. Мабуть, саме тому вона не зникла у вирі суспільно-політичних катаклізмів, воєн, тотальної колективізації та атеїстичного дурману.

А 1958-го року її закрили. Нібито на ремонт. Відтоді в історії церкви з’являється чимало загадкових сторінок. Вночі невідомі зловмисники щонайменше двічі за допомогою техніки намагалися розвалити храм. Та він встояв, як символ віри та спасіння села.

Тоді надумали викреслити з усіх реєстрів. Мовляв, якщо не діє, значить і не існує. Та церква, всупереч своїм ворогам, жила і навіть... оновлювалась. Щоб не викликати підозри у владоможців, чоловіки щовечора перевдягались у жіночі сукні та потайки ремонтували святиню. А вночі – палили на території храму багаття, охороняючи від небезпечних гостей. Боротьба за храм тривала двадцять років.

Одного травневого дня у Зносичі приїхала велика колона автобусів, ніби тут мало відбутися велелюдне віче. Кре-

мезні чоловіки в цивільному з масками байдужості на обличчі міцним кільцем оточили непокірну, крамольну споруду і заходилися валити на очах у всього села.

Бульдозери буксували, гарчали двигуни, скреготали гусениці. А храм навіть не здригнувся. Стояв гордовито, незворушно і з докором дивився на потуги нікчемних людців. Техніка не витримувала навантажень, ламалася. Її ремонтували або міняли на іншу і знову кидали в бій з “перешкодами минулого”.

– Йй-право, це було щось страшне, – згадує мешканка Зносич, яка приїхала сюди вчителювати. – Село плакало, кричало, бігло захищати святиню. Жінки жбурляли пісок в очі охоронцям. Лише надвечір, коли всі потомилися та зголодніли, коли від спраги язик почав прилипати до піднебіння, церква раптом гойднулася, важко зітхнула, і наче жива істота, почала осідати. Сталеві троси вирвали з її “тіла” величезну дерев’яну конструкцію кубічної форми, і вона повільно летіла на охоронців, які, притиснувшись до паркану, заціпеніли – далі відступати було нікуди. Та Бог, либонь, змилостивився... Бруси та дошки зі зруйнованої церкви склали на купу. А вночі вони спалахнули.

Співрозмовниця заплющує очі і між тонкими дугами виплечаних брів лагає зморшка. За вікном тоскно виє вітер, наповнюючи кімнату флюїдами тривоги.

– Кажуть, що вранці на сосні поблизу храму з’явився образ Богородиці...

– Так. Божа Матір наче плакала за знищеним храмом, і по корі дерева стікали гіркі сльози.

Звістка про це диво швидко облетіла Україну. Сюди потягнулися звідусіль. Різні за віком і за професією. Йшли з цікавістю, з надією, з молитвою. Священники, монахи і навіть ті, хто жодного разу не був у церкві. Йшли, щоб вклонитися Богородиці.

Комуністичні чиновники не на жарт злякалася: такого Україна ще не бачила. Поспішно збудували шлагбаум у сусідніх Немовичах. Думали, зупинить потік мирян. Гей-гей! Діставшись до “кордону”, мандрівники, далєбі, залишали автомобілі та прошкували до Зносич заячими стежками. Паломництво тривало два місяці. А потім хтось зрізав сосни довкола храму.

Місцеві газети дружно, либонь за вказівкою, відгукнулися на цю подію, видрукувавши офіційну версію, витворену у кабінетах чиновників. Мовляв, у Зносичах ніякого дива не було. Просто, місцевий художник вирізав на сосні обриси своєї коханої. З роками вони запливли живицею, а під час пожежі прогріте повітря оновило їх.

...Жінка схилила голову і пасмо сивого волосся впало на плече.

– Якщо це справа рук художника, то чому ті обриси ніхто не бачив раніше? Сосна ж росла не на острові?! Далєбі, тут побувало стільки людей, але ні в кого не закралися сумніви. Переконана: образ Божої Матері з’явився не випадково. Це – застереження тим, хто підняв руку на храм.

Тієї ночі, коли згоріли рештки церкви, місцевий мешканець Степан Кичан, батько п’ятох дітей, непомітно вивіз чотири дзвони і закопав на своєму подвір’ї. Про це знали лише троє односельців. Таємницю зберігали 12 років. А коли виросла нова святиня, дзвони знову ожили.

Обличчя жінки вперше протягом тривалої розмови про-світліло. Проте ненадовго.

– Не згадуйте, будь ласка, мого прізвища. Не хочу...

Перед очима постала картина зруйнованої, розтрощеної церкви. Подумалося: таке не минає безслідно. Для всіх.

1998 р.

НА ПОЛІССІ БЛУКАЮТЬ КІБОРГИ?

Туман хвилями накочувався на вантажівку, яка повзла розбитою сільською дорогою, мов черепаха. Він був настільки густим, що водій, аби не з'їхати в кювет, іноді натискав на гальма і мовчки чекав, доки світло фар проріже білу завісу негоди бодай на кілька метрів. Неподалік невеличкого села Рудня-Карпилівська, що виросло в оточенні непрохідних боліт, піщаних дюн і лісових нетрів, літній чоловік, ніби збагнув небезпеку такої мандрівки і подивився на нас зі співчуттям.

– На біса вам ті сліди? Їдьмо до мене – переночуєте в теплі. На ранок, можливо, дасть Бог погоду...

І хоча було вогко та холодно, сіялася дощукульна мжичка, а попереду підстерігали пастки калюж, все ж від спокусливої пропозиції відмовилися. Дістали ліхтарики, вчепили на плечі важкі рюкзаки і побрели до лісу.

– Тримайтеся стежки. Акурат виведе туди. Звідси недалечко, – кілометрів із шість! – гукнув навздогін водій.

Йти було важко: чоботи ковзали по слизькому ґрунту, глибоко вгрузали в багно. Невідь-звідки зірвався вітровій, і верхівки струнких сосон, що, мов ті могутні атланти, підпирали тьмяно-сірий купол неба, моторошно закрипіли, щедро зрошуючи нас крижаними міріадами краплинок.

До лісової галявини, де мешканці Рудні-Карпилівської виявили сліди невідомої істоти, причвалали надвечір. Втоmlені та зголоднілі. Але про відпочинок не думаємо – не на часі. Доки не споночіло, не терпиться оглянути відбитки стоп загадкового блукальця. Потужний промінь ліхтарика легко розтинає вечірні сутінки і, ковзаючи по землі, вкри-

тій різнобарвним рядом, зітканим природою з вічнозеленого моху та сухої трави, раптом замирає.

– Ой леле! Та це ж слід якогось гіганта... – Підходимо ближче. Міряємо рулеткою: довжина 82, ширина 26 сантиметрів! Мій чобіт 43-го розміру (28 см) проти сліду велетня – зовсім мініатюрний. Мабуть, гість Руднянського лісу був втричі вищим і важчим. Такий собі здоровань: понад п'ять метрів зросту та за двісті кілограмів ваги.

Вісімнадцять слідів невідомого прибульця навіть через три роки не втратили своєї форми. Раптово з'явилися неподалік лісової дороги, наче таємничий посланець приземлився з космосу, перетнули її і згубилися в зарослях сосен, тендітних берізок і хирлявого чагарнику.

Там, де ступала нога Гулівера, залишивши відбитки глибиною 3-4 сантиметри, трава не росте. Щоправда, збереглося густе мереживо коріння та зітлілий, наче від надмірно високої температури, рудий мох.

Схиляюся з компасом над слідом. Стрілка гойднулася, закружляла, як тріска у вирі. На інші відбитки – прилад реагує аналогічно. Але тільки-но відходжу далі, стрілка заспокоюється.

– Я зрозумів, чому у цих заглибинах не росте трава, – каже мій напарник. – Сліди випромінюють електромагнітне поле, котре знищує всю рослинність, змушує шаленіти стрілку компаса.

Версія захоплює, але холодний дощ, будь він не ладен, навертає думки до мокрого вечора. Вирішуємо облаштувати тимчасове помешкання. Через півгодини неподалік велетенських слідів виростає намет і спалахує багаття. Відблиски його язиків блукають по лісу зачарованими тінями, наче прибульці з інших планет.

Одержимі ідеєю дивовижної ночі, не звертаємо уваги на втому, промоклий одяг та інші побутові незручності. Ще б пак, ночувати в глухому лісі по сусідству зі слідами посланця з іншої галактики – така нагода може трапитися раз у житті. Але, дарма що романтично налаштовані, поруч кладемо сокири та ножі, зручніше вмощуємося коло багаття і згадуємо неймовірні пригоди про НЛО, про намагання вчених створити кібернетичного монстра, про секретні розробки таємного ордену фашистів, замаскованого під аббревіатурою “СС”, про дискольотів, надто схожих на неопізнані літальні об’єкти.

1947-го року командування наказало американському адміралові Річарду Бірду знищити в Антарктиді німецьку базу-211 (займалася секретною розробкою літальних апаратів, на кшталт НЛО). Коли ескадра наблизилась до Землі Королеви Мод, її несподівано атакували дискольоти, що рухалися з фантастичною швидкістю і вправно маневрували.

У тридцятих роках 20 століття агенти таємних організацій “Туле” та “Вріль” привезли до Німеччини з Індії та Тибету манускрипти, де описувалась технологія виготовлення літальних апаратів (НЛО), які легко долали відстані до Сонця та зірок. Лише поразка у другій світовій війні завадила фашистській Німеччині скористатися своїми розробками.

Чи могли німці самотужки досягти успіхів у сфері антигравітаційних технологій? Можливо, вони співпрацювали з мешканцями позаземних цивілізацій? Ці питання і дотепер не дають спокою вченим.

Втім, по війні постала ще одна загадка. 24 травня 1962-го року аргентинський уряд оприлюднив офіційну заяву про приземлення НЛО в Ла Пампа. Як свідчили очевидці, з невідомого дискольоту вийшло дві істоти. Вони нагаду-

вали такий собі симбіоз людини та машини. А через десять років загадкові кіборги зацікавилися Пенсільванією. Саме тоді в США зафіксували рекордну кількість НЛО.

Спеціалісти припускають, що вчені, які напружено працюють над розробкою кібернетичного організму, здатного існувати у безповітряному просторі на планетах з азотно-метановою атмосферою, вже спізнилися.

– Хто випередив їх: колеги з секретних лабораторій чи науковці позаземних цивілізацій? – Василь Кушнір підкидає поліно в багаття. На цій галявині глухого поліського закутку поруч із велетенськими слідами його питання не видається недоречним. Зрештою, що шукав невідомий прибулець у Руднянському лісі? Чи не мав він наміру дослідити багатство надр? Фахівці стверджують, що поліська земля щедра не тільки на болота. Вона зберігає чималі запаси бурштину, залізної руди, міді, урану і навіть золота.

Слова Василя тонуть у шурхоті дощу. Якусь мить сидимо мовчки, дослухаємось до мелодії нічного лісу. Кожен думає про своє. І раптом Василь рвучко спинається на ноги.

– Що це?!

З-за верховіття сосен, що на заході, повільно, мов у кіно, впливає вогненна куля. Вона рухається до нашого намету і росте на очах. Червоний диск на кілька секунд зависає над лісовою галявиною. Доки приходимо до тями, дискольтот стрімко набирає висоту і вгвинчується в небо.

Сонливість як рукою зняло. У глибині лісу відлунюють підозрілі звуки і навертають думки до слідів невідомого посланця та НЛО, який розтанув у темені вічності. І хоча невеличка галявина нічного лісу в тьмяному світлі багаття схожа на камеру для ув'язнення, ми не відчуваємо себе самотніми у цьому загадковому світі.

2000 р.

ПІШКИ ЧЕРЕЗ ОКУПОВАНУ ЄВРОПУ

Вишні у його саду, мов наречені, – стрункі, тендітні та гарні. Проти високої голубіні весняного неба, що струменить свіжістю, вони, вбрані у білі шати, видаються ще більш святковими та урочистими. Спрагло “п’ю” очима красу, але думки мої – про інше.

Колишній в'язень концтабору Андрій Ковальчук

Звідки цей худорлявий чоловік, якому зозуля накувала сімдесят дев'яту весну, черпає сили для життя? Важка контузія від вибуху німецької міни, майже повна втрата зору та дару мови, потрошені кістки руки та ноги, три інфаркти, інсульт... А ще Андрій Оксентійович Ковальчук витримав 12 операцій, заново навчився ходити та говорити. Він ніколи не дозволяє собі “розкисати”. Каже, що не для того тікав з фашистського концтабору та пішки чапав через всю окуповану Європу аж до рідної домівки.

Навесні 1943-го фашисти влаштували у навколишніх селах облаву: третьому рейхові треба була дешева робоча сила. Загнали у товарні вагони, і потяг рушив. Так юнак опинився в концтаборі неподалік Відня. Величезна територія, огорожена колючим дротом, нагадувала вольєри. В кожному – по сто чоловік. Посилена охорона, потужні прожектори, люті, натреновані собаки. Зовнішні дроти – під високою напругою. За будь-яку непокору фашисти розстрілювали на місці, а тіло жертви кидали у піч крематорію.

Обидві руки Андрієві Ковальчукові клеймували хрестами. Наступного понеділка всіх з такими позначками мали везти далі. Куди? Невільники не знали.

До відправлення залишалося півтори доби. Дістав з торби чорнильницю, ручку та зошит, що встиг прихопити з дому, зручніше вмотився на землі. Поруч поклав Біблію та Євангеліє. Тільки-но перші букви лягли на чистий аркуш паперу, почув кроки вартового. Довготелесий фашист у сірому однострої, порівнявшись з в'язнем концтабору, зупинився. Його чорні, мов вуглинка, очі з-під кошлатих брів пильно вдивлялись в Андрія.

Що йому треба?.. Похизуватися силою своєї влади?.. Запитання виринали з глибин свідомості, плуталися в мозку, сіяли страх.

Мовчанку порушив тихий, хрипливатий голос з чеським акцентом: “Вас погонять до Італії на уранові копальні... Звідти дороги назад немає... Бачу, цікавишся Біблією. Думаю, не продаси. Наступної ночі виведу з ладу електропідстанцію. У тебе буде п'ять хвилин. Встигнеш проповісти під дротами, далі – в кукурудзу...”

Чи можна вірити незнайомцеві? А раптом це провокація?! Чим довше юнак обмірковував неждану пропозицію, тим більше переконувався: вибору немає. Поділився таємницею з трьома земляками.

Наступної ночі, коли опіум сну зморив майже всіх, у концтаборі зникло світло. Андрій першим торкнувся до колючого дроту і відчув: чех не обманув. За втікачами чкурнули в темряву ще шестеро поліщуків.

Андрій Оксентійович упевнений, що життя йому та його одноліткам врятувало знання географії. Він любив цей предмет у школі. Тож умів орієнтуватися на місцевості по зорях, сонцю та моху. Коли на землю лягали сутінки, довго вивчав небо, шукаючи Полярну зірку чи Велику Ведмедицю, і моделював напрямок маршруту. Йшли тільки вночі, подалі від населених пунктів. А вдень ховалися у корчах чи високій пашні, щоб відпочити.

Їстівні запаси швидко закінчилися. Довелося привчати організм до корінців, трави, листя та сирої картоплі, яку вряди-годи викопували на городах. У лісі, зазвичай, ласували сирими яйцями та жовторотими пташенятами. Від таких наїдків постійно нудило та вивертало нутрощі.

Сивочолий дідусь тре пальцями скроні, і на його чоло лягає тінь задуми. Десь у потаємних глибинах співрозмовника жевріє незагойний біль.

– У горах, вкритих густим лісом, ми почувалися безпечніше. Йшли навіть вдень. За компас слугував мох на деревах (він, як відомо, росте лише з північної сторони). Спали здебільшого на гілках сосен, прив'язавшись до стовбурів ремнями з міцної кори.

Нам постійно фортунило. І тоді, коли перетнули заборонену зону та вскочили у кукурудзу, за якою тягнувся неглибокий рівчак, заповнений водою (фашисти оговталися надто пізно), і тоді, коли причвалали до Дунаю... Здавалося, форсувати цю широку судноплавну річку непоміченими не вдасться. Врятувала стихія. Замиготіли ятагани блискавиць, небо вмить почорніло, впіріснув такий дощ, що видно було не далі двох-трьох кроків. На березі річки знайшли невеличкого човна. Переправлялися двома групами. Весел не було, тож дружно гребли руками.

Стрімка течія та сильний вітер крутили човном, мов тріскою. Високі хвилі, накочувалися на борт, загрожуючи поглинути відчайдухів. Крижаний холод смерті дихав в обличчя. Злива не вщухала ні на мить. Але усвідомлення небезпеки додавало сил.

Аж ось човен гойднувся, завмер і, наче торпедований катер, різко пішов на дно. Змокли, обідрані та втомлені поліщуки ледве дісталися до берега, зарослого верболозом. Попадали на землю – йти не було сил. Дрімали недовго. Солодкий сон розтанув, мов сніг на розпеченому металі – перед ними виріс озброєний чеський прикордонник.

Затинаючись від хвилювання та холоду, Андрій, який володів трьома мовами, повідав історію втечі з концтабору. Чужинець довго мовчав. Десь там далеко, з-за горизонту, котилася канонада війни. Здригнувся – ніби осінила думка, розправив плечі.

– Пробиратися вдесьтох – небезпечно. Якщо не поділитесь на групи – загините.

Так четверо вихованців Городищенської школи попрощалися зі своїми поліськими земляками коло Дунаю. Наразі Андрій Оксентійович не знає, як склалася їхня доля.

Ховаючись від фашистів, квартет в'язнів концтабору перетнув територію Чехії. Після ретельного вивчення місцевості, контрольованої спецпідрозділами третього рейху, на кордоні з Польщею вони зрозуміли: шансів вижити значно більше у дуетів.

...Весь шлях з Австрії до рідного села Городища, що на Рівненщині, Андрій Оксентійович пам'ятає і дотепер. Шкодує, що не зберіг щоденника, куди ретельно записував подробиці їхньої “мандрівки”: що їли, де спали, як рятувалися від болів у животі, спричинених лісовими “делікатесами”... Тікаючи від карателів, згубив його разом із торбою, за якихось сто кілометрів від рідного села.

Юнаки уникли небезпечних пасток на території Австрії, Чехії та Польщі, витримали і голод, і неймовірні фізичні навантаження, щоб якнайшвидше дістатися в Україну. Думали, тут буде легше. Гей-гей! Найстрашніші випробування чекали неподалік своєї домівки.

В одному з волинських сіл Андрій Ковальчук разом із Миколою Радовенчиком хотіли розжитись бодай крайцем хліба і... мало не загинули. Фашистські загони, оточивши місцевість, влаштували криваву оргію. Убивали всіх: стариків, жінок, немовлят. На тому березі Стира виднілися копиці, а ще далі – ліс. То був єдиний шлях для порятунку. І юнаки, пригинаючи голови від смертоносних куль, кинулися до річки.

– Додому я повернувся вночі, – згадуючи події далекої молодості, Андрій Оксентійович подеколи замовкає, щоб витерти у кутиках очей сльози. – Серце калатало так, що, здавалося, його було чути в усій окрузі. Потайки захожду на подвір'я і зупиняюся – нічого не змінилося. Ось наш хлів і конюшня, трохи далі... Що це?.. Клуня?!.. Але ж вона згоріла напередодні війни?.. Невже за те, що втік із концтабору, фашисти знищили батьків, а сюди поселили якогось

фольксдойча?.. Притьмом чкурнув у жито. Заспокоївся. Думаю, постукаю у вікно, ніби щойно повернувся з вечірки. Якщо мати жива, має впізнати... І таки впізнала...

Після звільнення західноукраїнських земель від фашистських загарбників колишнього в'язня концтабору призвали до армії. Відразу потрапив під пильне око енкавеесівців. Не вірили: "Пішки? З Відня? Через окуповану Європу?.." Допитували по 12-15 годин на добу. Погрожували трибуналом. І, либонь, таки розстріляли б.

Та одного дня до кабінету, де чекісти методично вибивали зізнання, ввійшов кремезний майор з поруділими від нікотину вусами та блідим обличчям. Зупинившись проти вікна, обпik Андрія чорними мигдалинами очей: "Ми все перевірили. Ти дійсно сказав правду".

Молодика намагались засватати в розвідники. Мовляв, такі люди потрібні на невидимому фронті. Відмовився. Воював недовго: виконуючи бойове завдання, підірвався на міні. Непритомного Андрія випадково знайшли у полі. Хотіли поховати. Та хтось відчув, що в юному тілі жевріє вогник життя.

2002 р.

ЗА КОРОВУ ВІДРЕСТАВРУВАЛА ПАМ'ЯТНИК

Житинці і дотепер не можуть зрозуміти, що спонукало бабу Галю до такого вчинку. Розповідають всілякі небилиці: мовляв, захотіла похизуватися, показати, що добре живе – сини ганяють з Росії машини. Дивлюся на натруджені руки жінки, які ніколи не знали спочинку, і стає соромно за її односельців.

Дивні люди: зробиш їм погане – прокленуть та осудять, зробиш добре – також не минеш злих язиків. Засліплені заздрістю, а мо' ницістю душі понаплетуть, понавигадують, що їй не присниться.

Втім, баба Галя найменше переймалася поговорами. То, казала, – діло десяте. Їй боліло своє. Дріботіла лугом до церкви чи верталась з богослужіння додому, а серце краяло. Не могла спокійно дивитися на пам'ятник Божої Матері – обдертий та зруйнований. Хто його поставив і коли, достеменно невідомо. Але, як стверджують старожили, місцевого дерев'яного храму, котрому вже виповнилося 202 роки, тоді ще не було.

По-різному сприймали односельці пам'ятку давньої культури. Одні називали святинею, тому потайки від бездуховної більшовицької влади іноді підбілювали та підфарбовували, інші ж – кепкували з них: мовляв, готові молитися до кожного стовпа (пам'ятник нагадує чотириметрову колону, увінчану металевим хрестом. В її основі зроблено спеціальну нішу для іконки Діви Марії – авт.).

Баба Галя в дискусії не встрявала. Навіщо? У кожного своя дорога до Бога. Щоправда, останніми роками людська байдужість та апатія все частіше відлунювали болем у її згорьованому материнському серці. Упосліджені злиднями односельці ніби зміліли душею. Тільки й балачок: хто що продав чи хто що купив. Звісно, якось виживати треба. Але, дбаючи про плоть, хіба можна забувати про духовність?

*Галина Кравчук
поруч з відреставрованим
пам'ятником Богородиці*

Між тим, дехто, наче на-вмисне, поблизу пам'ятника Богородиці, який руйнувався на очах, почав припина-ти корів і коней. Сюди ж ви-ганяли на випас гусей, вики-дали сміття.

Ніхто із житенців не за-перечує: дійсно, Галина Кра-вчук за власні кошти найня-ла майстрів. Чи то з Обаро-ва, чи то з Дядькович. Вони й повернули життя давній пам'ятці – відреставрували, вимостили з бетону підмурі-вок, поставили металеву огорожу з колонами. А ось у те, що для такої справи вона продала корову-году-вальницю, вірять не всі. Не-

звичний факт не вкладається в прокрустове ложе спотво-реної сучасним прагматизмом логіки.

Доля цієї жінки видалася нелегкою. Мала трьох синів. Залишилося – двоє. Найстарший десять років тому заги-

нув в автокатастрофі. Думала, трагедії не переживе. Важко захворіла. З лікарні, де пролежала не один місяць, повернулася ще більш пригніченою. Щодня плакала і молилася. Зазвичай, з дванадцятої до третьої години ночі: саме тоді, як кажуть священослужителі, небо відчинене до Бога.

...Виснажена недугою та безсонням, Галина Павлівна, збайдужіла до всього, лежала на ліжку. Останні сили залишали немічне, кволе тіло. І раптом виразно почула голос: “Я – твій Ангел-охоронець. Вставай та берися до роботи... За сином не побивайся. Така його доля...”

У згасаючій свідомості вибухнув фонтан сліпучого сяйва. Звідкись взялися сили. Ворухнулася, підвелася і почала лапала на вулицю.

...Щоб відреставрувати пам’ятник, баба Галя у селі однодумців не шукала. Попросила лише синів: “Поможіть, діти. Нехай буде во славу Божу”. І вони її зрозуміли. Два тижні разом з майстрами штукатурили, збивали опалубку, бетонували, встановлювали огорожу. А Галина Павлівна ледве встигала готувати невтомній бригаді смачні обіди та вечері.

Тепер, коли проходить лугом, поблизу врятованого нею пам’ятника Богородиці, відчуває полегшення. Ніби зняла зі своєї душі важкий тягар, який носила багато років.

Грошей, вторгованих за корову, на реставраційні роботи не вистачило. Тож баба Галя, коли виникала потреба, докладала з власної пенсії або ж їхала на базар продавати картоплю.

– Даруйте, невже не шкода було годувальниці?..

– Мене врятував Бог... Хіба я мала право вчинити інакше?..

2001 р.

СЕРГІЙ БУБКА З ПОЛІССЯ?

Мешканці Журавлиного, що на Рівненщині, з особливою цікавістю та гордістю стежили за виступами на спортивній арені 35-кратного рекордсмена, 7-разового чемпіона світу зі стрибків з жердиною, Героя України Сергія Бубки. Адже у цьому населеному пункті, який ще донедавна називали хутором, з'явився на світ батько Сергія – Назар Васильович. Тут на літніх канікулах разом з сільськими однолітками босоніж топтав ряст і майбутній спортсмен.

Від міста-енергетиків Кузнецовська до Журавлиного кілометрів 35-37. Рейсовий автобус прибуває туди тричі на добу. За порадою знайомої йду до шосе “голосувати”. Терпеливо тупцюю на узбіччі дороги з надією зушити легковика чи вантажівку. Але автомобілі в поліську глибинку, либонь, взагалі на їздять. Аж ось повертає “Москвич”. Засмаглий поліщук тисне на гальма і відчиняє дверцята.

Весняної погожої днини у селі – ні душі. Всі – і малі, і старі – пораються на городах: розкидають гній, садять картоплю. Ця сільгоспкультура тут – основне джерело сімейного достатку. А ще – гриби та ягоди. Щоправда, на дари лісу наразі не сезон.

Неподалік чималої калюжі, що посеред вулиці, допитливий школяр, зігнувшись під вагою портфеліка, напованого книгами та зошитами, міряє гумовими чоботами глибину калабані. Вітаюсь і запитую, чи чув він бодай щонебудь про Сергія Бубку.

Шморгнувши носом, хлопчєня повагом бреде до берега. Зупиняється. З цікавістю зорить на незнайомця: “Се той, со пелестлибнув колову?..”

— Яку корову? — здивовано знизую плечима, ледь стримуючи усмішку.

— Хіба ви не чули?.. У насому селі живе його тітка Ганна. О-он у тій хаті. — Він махнув рукою на стежину, яка поміж беріз вела до просторого обійстя, знову шморгнув носом і діловито почував додому.

*Двоюрідний дядько
Сергія Бубки*

Дізнавшись про мету мого приїзду, ввіткнула сохирі (так називають тут вила — авт.) у землю, спритно форсувала канал, заповнений водою, і вмостилась на моріжку.

Ганна Василівна Клімук (дівооче прізвище Бубка) разом зі своїми синами, невісткою та чотирилітнім онуком працювала на городі.

*Тітка Сергія Бубки
Ганна Клімук (ліворуч)*

– Про Сергія Назаровича можна баяти (говорити – авт.) багато, – першим озвався Степан – кремезний, завишки майже два метри, син Ганни Василівни. – Їй-право, я двічі гостював у нього в Донецьку. Для когось Сергій знаменитість, для мене ж, насамперед, – двоюрідний брат. Простий і щирий. З ним можна баяти на будь-які теми: про музику, про жінок, про спорт... Я завжди гордився тим, що наш поліський рід має такого талановитого спортсмена. Коли служив в армії, розповів про це хлопцям. То вони підняли мене на кпини. З Полісся?.. Двоюрідний брат?.. Ну ти й забрехався... Та він же з Донбасу... Добре, що у військовій частині були земляки з сусіднього села, які і підтвердили правдивість моїх слів.

– Чому це не вірили?.. – дивується Ганна Василівна. – Невже ми такі погані?.. Та з нашої родини, якщо хочете знати, ніхто не сидів у тюрмі...

Свого батька, Василя Климовича, Ганна Василівна не пам'ятає. Їй не виповнилося і шести років, коли його погнали на війну. А через кілька місяців з-під Вітебська прилетіла похоронка, осиротивши сімох дітей (сім'я нажила шістьох дівчат та одного хлопчика -авт.). Відтоді одинадцятилітній Назарчик змушений був привчатись до важкої чоловічої праці. Він і косив траву, і ходив за плугом, і рубав дрова. Ганна Василівна каже, що Назар став для них, сестер, і за батька, і за брата.

На початку п'ятдесятих років його забрали до війська. Служив у Луганську. Там знайшов собі дружину. Там і залишився. Він дуже сумував за Поліссям. Не міг дочекатися літа, щоб з Васильком і Сергійком приїхати у Журавлине, на побачення з батьківщиною та родичами.

Якби комусь спало на думку зібрати рідню Бубки, котра мешкає в двох селах (Журавлиному та Мульчицях), то в одній хаті не вмістилася б. Рекордсмен світу має тут чотирнадцять двоюрідних братів і сестер. Загалом же – понад вісімдесят родичів.

– Яким був Сергійко в дитинстві? – перепитує Ганна Василівна, і в її очах з'являються бісики. – Мов колесо. Коли пас корів, то тій худобині не було місця – так гонив її. Любив стрибати. Ось такий рівчак, – вона киває на канал, – для нього – не перешкода. Вибере довгу палицю, розгониться і гай-да на той берег. Навіть маленьким, він не боявся висоти. Притьмом міг видертись на тридцятиметрову ялину чи сосну. Але за такі забави нерідко перепадало на горіхи від батька. А ще Сергійко навчився у селі кататись на коровах. Запряже їх у ярмо, сяде на воза і... дає березової каші...

Тоді ніхто навіть не думав, що цей непосида і відчайдух стане такою знаменитістю. Вчора знову показували по телевізору. Так ми від екрана не відходили.

Бабиному онукові нудно слухати нашу балачку. Він намагається привернути увагу дорослих, а потім чалапає до калюжі. Там цікавіше.

Степан зізнається, що свого первістка, який народився дев'ятого березня, назвав на честь двоюрідного брата. Правда, багаторазовий рекордсмен світу про це ще не знає. Насамперед тому, що батько обирав ім'я дитині не для хизування чи якихось корисливих розрахунків, а з гордості за свого талановитого родича.

– А вам ніколи не хотілось випробувати себе в спорті? – звертаюсь до Степана. Він – викапаний Сергій Бубка: високий, атлетичної статури, спокійний і розсудливий.

– Нашу родину Бог не обділив ні зростом, ні силою. Що не хлопець – мов дубочок. Але не всім бігати з жердиною. Хтось має і в землі порпатися. Правду кажуть, що такі, як Сергій Назарович, народжуються раз на сто років. Бачили б ви, як він тренувався!.. Приходив на стадіон о восьмій ранку і працював, майже без перерви, до сімнадцятої години. Якось узяв з собою і мене. Повірте – втомливо дивитись, а виконувати кожную вправу так, ніби це останній шанс, і поготів.

...Прощаюсь з Клімуками і виходжу на бруківку, яка веде до Мульчиць. У цьому селі, як пояснила Ганна Василівна, також багато рідні. Невдовзі знаходжу обійстя 73-річного Івана Яковича Бубки – двоюрідного дядька Сергія. Він пам'ятає чимало притичин з босоного дитинства рекорсмена. Але з особливою цікавістю розповідає ту, що, на думку Івана Яковича, стала для Сергія своєрідним трампліном у великий спорт.

Засперечався якось третьокласник із сільськими однолітками: мовляв, перестрибне... корову. Йому ніхто не вірив. Обзивали хвастуном. Тоді Сергій знайшов довгу палицю, чимдуж розбігся і, відштовхнувшись, перелетів через худобину...

2003 р.

ГУЧНЕ ВЕСІЛЛЯ СТАРИХ “МОЛОДЯТ”

Дві нелегкі долі, дві самотності зустрілися на схилі життя, і в їхніх душах розквітла весна. Щоправда, 70-літній дід Василь, перш ніж заслати сватів до 67-річної баби Ольги, мов нерішучий кавалер, довго вагався... Згодом “молодята” відгуляли таке весілля, про яке у Пугачівці гомонять і досі...

Не всі односельці з розумінням сприйняли непересічну подію. Дехто насміхався: мовляв, дід і баба на старості втратили розум. Інші, навпаки, вітали сміливе рішення, натякаючи, що кохання не має вікових обмежень. От тільки чи треба було таке весілля? Запросили б до святкового столу рідню та сусідів і годі. А їм, бач, заманулося прославитись на всю округу. Ну й утнули дід із бабою – вже п'яту весну у селі не вщухають балачки.

А Василю Григоровичу – байдуже. На глузливі випадки лише знижує плечима: “Язик без кісток – нехай теревенять. Невже Оля за 67 років не заслужила такого свята...”

Бідовій жінці, яка поховала п'яťох зі своєї рідні, не дав Бог ні чоловіка, ні дітей. Самотність, мовить вона, – то найстрашніша хвороба: сумні думки вкорочують віку, сили тхнуть, мов свічка. Та одного дня сталося диво: баба Оля ніби вперше побачила Василя, з яким співає у церковному хорі. Причарував чистою душею та невихололим жаром серця. А що вже відчула закохана, коли сімдесятилітній кавалер запропонував руку та серце, годі й казати. То було перше й останнє весілля Ольги Веніамінівни.

А ось Василь Григорович на рушничок щастя ставав уже вдруге. З юною обраницею серця, яка подарувала йому двійко синів, прожив сорок років. Провівши в останню путь,

довго сумував, навіть занедужав. Діти кликали батька до себе, до онуків. Не поїхав. Тепер – не шкодує: “Треба бути дурнем, щоб зректися такого щастя”.

...Весілля гуляли чотири дні. До хати “молодої”, запросили понад сто гостей. Прийшло трохи більше вісімдесяти. Було що і випити, і закусити. І музика не змовкала ні на хвилину. Місцевий баяніст так запалював публіку, що ноги самі просилися до танцю. Охоче кружляли у вальсі і наречений з нареченою. Поважні гості, наповнюючи келихи оковитою, раз по раз зверталися до “молодят” засвідчити свої почуття поцілунком.

Старі “молодята”

Подружжя Антоновичів офіційно узаконило шлюб лише наступної зими – випробували кохання побутовими проблемами та часом. А коли остаточно переконались, що створені одне для одного, поїхали до сільської ради розписуватись та отримувати свідоцтво про народження нової сім'ї. Дід Василь хвацько підлетів на двох рисаках до подвір'я коханої, галантно подав руку і запросив до карети, уквітчаної святковими гірляндами.

...Доки розмовляємо з господарем оселі, баба Оля швидко розпалила піч, приготувала фарш зі свіжини, і через кілька хвилин кімната наповнилась апетитним ароматом котлет. Дід Василь дістає з серванту стограмові склянки, наповнює їх продуктом власного виробництва і пропонує випити за кохання.

2001 р.

ВЕЛИКИЙ КАРЛИК

До родини Дулевичів, яка ще донедавна мешкала на хуторі Геруси, лелека навідувався аж вісім разів. Щасливі батьки не могли натішитися шістьма красунями та наймолодшим сином-леґенем. І тільки коли дивилися на Данилка, серце стискалося від болю: з'явився на світ карликом.

Поблизу подвір'я, обгородженого високим дерев'яним парканом, жінка швидко і вправно відсікала ножем гичку. “Даню! – гукнула вона щосили і, не чекаючи відповіді, додала: – До тебе!” За мить на ганку старої дерев'яної хати, збудованої у затінку розлогих дерев, з'явився щупленький підліток зростом не вище тину.

– Правда, не виглядає на свої 67? Це він постарів недавно. А бачили б ви Даню, коли після операції на оці повернувся з Москви?!. У напрасованих брюках, при модній, мов у франта, краватці!.. Юнак, та й годі!

Залишивши нас наодинці, вона швидко метнулась до хати. Ще не встигла сплестися розмова, а жінка вже показувала фото: своїх батьків та сестер і, звичайно, Дані. Щоправда, фотограф зафіксував старшого брата лише на одному знімку. До того ж окремо від усіх – не любить позувати у гурті.

– Ніхто не вірить, – каже Наталя Кіндратівна, – що тут Данилові – 33. Він не тільки не ріс, але, їй-право, не старів.

Всі діти в родині Дулевичів (їх було восьмеро -авт.) видалися нівроку: високі та стрункі. А Даня, наче засидівся у молодших класах. Його запрошували в артисти до ліліпутів. Приїздили з Москви, пропонували великі гроші – 25 тисяч рублів. Та мама відмовилася. І дарма, вважає сестра. Можливо, став би відомим, гастролював би по світу, знай-

шов би собі пару. А так самотиною доживає віку на хуторі, забутому Богом і людьми.

Проте Данило Кіндратович не переймається настроєм сестри. Він і тут, вдалині від цивілізації, незважаючи на свій надто маленький зріст, відчуває себе по-справжньому великим у неспокійному, галасливому сімействі свиней, качок, курей, кролів, бджіл, кози, двох собак і kota. І в хаті, і на грядці, і в хліві – все у нього прибрано, доглянуто, нагодовано, ніби господарює тут не один десяток наймитів.

– Де там! – заперечує Данило Кіндратович. – Зрідка приїде сестра зі швагром, а так – я сам.

Він ніколи не ремствував на те, що доля обділила його вагою та зростом. Хіба що – до двадцяти років. Тоді, зізнається, було справді гірко і важко: однолітки бігали до дівчат, на танці. Він же, сховавшись дома у закутку, потайки від усіх плакав і благав Всевишнього, щоб допоміг підрости бодай на кілька сантиметрів.

А потім зрозумів – приречений жити карликом у світі Гуліверів.

Данило Кіндратович, вага якого, далекі, не перевищує і півсотні кілограмів, не без гумору, ніби йдеться не про нього, веде мене стежками своїх життєвих історій і пригод.

Данило Дулевич

– Одного разу мельник у присутності односельців каже: Даниле, якщо донесеш сімдесятикілограмового мішка з товчею о-он до тієї хати (метрів за 150-200), буде твій. Він думав, що я відмовлюсь, або ж не втримаю такої ваги. Хотів поглузувати. Але, на превеликий подив усіх, сам залишився з носом. І хоча наступного дня у мене страшенно боліли м'язи, відчував себе переможцем.

Ні, я ніколи не вирізнявся великою силою, але й не належав до слабаків. У дитинстві і лазив по деревах, і носив воду (по 10-12 літрів), і ходив за плугом. Сусіди підсміювались: мовляв, то не Данило править кіньми, а якась невидимка. Мене і справді нелегко було розгледіти за високими ручками лемеша.

Коли виповнилося вісімнадцять, листоноша принесла повістку – хотіли забрати до війська. Ото був би славний вояка: зріст – трохи вище одного метра, вага – 25 кілограмів!

– А знали б ви, які у мого брата кулінарні здібності?! – слухаючи нашу розмову, сестра давно вже чекала нагоди спрямувати її в інше русло, щоб у присутності гостя, не без гордості за свій рід, похвалити Даню. – Він заткне за пояс будь-яку кухарку. І борщ приготує, і плов, і пюре, і домашню ковбасу... А покуштували б його шашликів! – Наталя Кіндратівна, ніби пригадавши неповторний смак та аромат, артистично примружила очі. Я пошкодував, що тієї миті поруч не пахкотіли жаром поліна плодових дерев.

Втім, господар любить не тільки куховарити. Якось батько, спостерігаючи за сином, жартома зауважив: мовляв, малий-малий, а так багато їсть. Данило за словом до кишені не поліз: “ Тож я, тату, і роблю як дорослий!”

– Даниле Кіндратовичу, а коли до вас з нагоди якогось свята приїздить рідня, гуртом сідаєте до столу... – провокую його на відвертість.

Він відразу розуміє мій натяк.

– Чи дозволяю собі випити? Аякже. Що то за свято без горілки!

Заінтригований щирістю маленького чоловічка, не без лукавинки уточню: “П’ятдесят, сто грамів?..”

– Якщо добре поснідати, пообідати та повечеряти, то протягом дня можна і чотириста, і п'ятсот!

Данило Кіндратович достеменно не знає, чому не судилося йому вирости вище 125 сантиметрів. Цей виняток у їхній родині мама пояснила по-своєму: мовляв, узимку, коли була вагітна, впала з саней. Тож Даня з'явився на світ передчасно, крихітний, мов кукурудзяний качанчик. Ніхто не думав, що виживе. А він наперекір песимістам навіть не хворів.

Спеціалісти припускають: мовляв, до чи під час пологів було пошкоджено гіпофіз росту дитини. Тепер цієї недуги можна позбутись за допомогою вискоєфективних імпор-
тних препаратів. А тоді...

Данило Кіндратович проводить мене до дороги, що в'юниться з маленького хутора Геруси. На хвилину зупиняюся поблизу високих кущів, і несподівано помічаю в його вже немолодих очах приховані біль та надію.

2001 p.

ЕНЕРГЕТИЧНІ ВАМПІРИ

– Невже і справді вірите у патологічні зв'язки між людьми?

Головний лікар лікувально-діагностичного центру “Піраміда”, де освоїли медицину майбутнього, Микола Дикун, схилювшись над столом, уважно розглядає схеми своїх ви-находів, що зацікавили світ. Переступаючи з ноги на ногу, артистичним жестом поправляє густого смолянистого чуба.

– А ви вірите в існування цього стола?.. Енергетичний вампіризм – така ж конкретна категорія, як і будь-які предмети побуту. Ми постійно посилаємо у зовнішній світ осмислені чи неосмислені енергетичні імпульси. Думки, бажання, записані в мозку програми поведінки мають свою частоту, тож впливають на навколишнє середовище. Вириваючись з чакр однієї людини, вони засвоюються іншою. Так виникають паталогічні енергетичні зв'язки.

За вікном виграє на сонці золото осені. До кабінету кризь прочинену квартиру вливається тихий гомін вулиці. Кудись поспішають заклопотані перехожі. На їхніх обличчях, мов на екрані, відзеркалюється стан душі: піднесеність, зосередженість, тривога, дратівливість... Хтось зустрічає знайомих привітною посмішкою, і від щирої доброти світлішає, інші – похмуро зиркають з-під лоба, ніби шукають причину для сварки. Вони конче мають вихлюпнути негативні емоції.

– Доведено, що в природі існують різні типи дерев: своєрідні донори та вампіри. Так-так, – повторює Микола Дикун, – перші – віддають позитивну енергію (зокрема, дуб, береза), другі – навпаки поглинають. Фахівці стверджують, якщо довго перебувати в оточенні тополь, осик чи ялин, то можна відчувати легке запаморочення і навіть загострення

деяких хвороб. Древа взаємодіють з людиною на рівні біополів. Такий же невидимий обмін енергіями відбувається і між найрозумнішими істотами природи.

Керівник “Піраміди” згадує історію, наче запозичену із серії містичних оповідань. Кілька років тому на Рівненщині з Далекого Сходу повернулася молода, вродлива жінка Ольга Весленко. Старенька мама, яка самотою мешкала в селі, давно вже кликала її на батьківщину. Мовляв, з роками розгубила здоров’я, тож важко давати собі раду. А разом, в одній хаті, буде і веселіше, і затишніше.

Метка, енергійна, життєрадісна Ольга подобалася багатьом: очі – волошки, уста – калина. Все, за що бралася, – горіло в руках. Та не минуло і півроку, як молодиця, ніби переродилася. Бліде змарніле обличчя, збайдужілий погляд, хронічна втома і слабкість. Вона худла на очах.

Лікарі ставили різні діагнози: розсіяний склероз, укус якогось кліща, виписували дорогі ліки та препарати. Але ні пігулки, ні ін’єкції, ні процедури не допомагали.

– У моїй практиці, – каже Микола Дикун, – вона була не першим пацієнтом із загадковою хворобою. За допомогою унікальних методик і приладів біорезонансної терапії виявили в Ольги цілий букет всіляких розладів, спричинених ослабленою енергетикою організму. Довго розмовляв з молодницею. Розпитував її і про специфіку роботи, і про спадкові хвороби, і про стосунки в сім’ї. А потім, ніби між іншим, поцікавився, чи бува не конфліктує з мамою. Пацієнтка звела на мене здивовані очі: мовляв, хіба це має якийсь зв’язок з її недугами.

Довго не хотіла зізнаватись. Таки розповіла: постійні мамині опікування (щодня навмисне то подушку поправить, то за лікоть притримає, то обніме за плечі) пробуджу-

вали в Ольги внутрішній протест і дратівливість. Після такої уваги чомусь ставало гірше. Попросив пацієнтку прийти наступного разу з ненькою. І прилади підтвердили: припущення правильні.

Причини розладів були не у розсіяному склерозі, а в несумісності. Щоразу, провокуючи доньку на дратівливість, мама свідомо чи несвідомо підживлювалася енергією, наче висмоктувала з неї соки життя. Показники опірності її організму були вдвічі вищими, ніж Ольжині. Відтак Микола Дикун порадив молодиці якомога швидше переїхати в інше помешкання.

Історія цієї хвороби не вкладається в традиційні схеми та уявлення. Пізніше до мене випадково потрапила книга Діони Форчун “Сучасний психічний захист”. Гортаючи сторінки, знайшов ще одне підтвердження реальності аналогічних “діагнозів”.

У клініці Лондона спеціалісти психоаналізу виявили паталогічну прив’язаність деяких пацієнтів. Зокрема, матері та доньки, жінок-подруг, матері та сина. На лікування, зазвичай, приходили неблагополучні пари. У них завжди був один і той же симптом: блідий колір обличчя, виснажений, хворобливий вигляд, відчуття слабкості, швидка втомлюваність. Розірвання паталогічного союзу рятувало жертву від подальшого загострення хвороб, водночас завдавало чимало страждань домінуючому партнерові. Дехто, примусово відлучений від постійного джерела поповнення енергії, навіть впадав у стан коми. Таку прив’язаність спеціалісти називають по-різному: едіповим комплексом, психічним паразитизмом чи енергетичним вампіризмом.

Кожен, хто заражений цією “бацилою”, нагадує похмуру, постійно невдоволену людину, яка, далєбі, ніколи не

всміхається. Бо всі її дії, свідомо чи несвідомо, спрямовані на пошуки енергетичного донора.

Утім, Микола Дикун вважає, що енергетичний вампіризм можливий не тільки між паталогічно прив'язаними

*Микола Дикун –
головний лікар "Піраміди"*

парами. Життя – це одвічна боротьба за портфелі, матеріальне благополуччя та постійне змагання енергій. Чому невістка і свекруха, які живуть разом, нерідко стають запеклими ворогами? У старших людей з роками слабшає потенціал енергетичного поля (у кожного по-своєму). Тоді виникає природна потреба в його підсиленні, тобто – в поглинанні підвищеної дози чужої енергії. Щоб підзарядитися, старші іноді провокують молодших на суперечки та скандали. А коли до-

сягнуть мети, вдоволено дистанціюються, мов кіт, що наївся сметани. Приреченому на постійне вихлюпування злості, загрожують болячки та паталогії.

Але, виявляється, вампіри здатні висмоктувати "соки життя" і на відстані, не конфліктуючи з жертвою. У Лондонській клініці спеціалісти помітили, що деякі пацієнти своєю присутністю "виснажували" навіть прилади, поглинаючи надмірну кількість електричної енергії.

— Послухати вас — хоч тікай світ за очі... — запитально дивлюся на лікаря. — Дома, в переповненому пасажирями громадському транспорті, на базарі чи в магазині — скрізь чатує загроза стати жертвою якогось “упиря”...

Миколі Дикуну, либонь, не вперше доводиться відповідати на подібний закид. Тож з відповіддю не бариться.

— Звісно, драматизувати ситуацію не слід. Але пам’ятаймо, що в житті може трапитись і таке.

— А чи є якісь засоби захисту від енергетичних вампірів, — допитуюсь у лікаря.

— Нещодавно спілкувався з відомим магом, володарем багатьох міжнародних дипломів. Протягом нашої бесіди він постійно тримав ноги та руки схрещеними. Ніби захищався від незнайомої людини. Згадаймо: коли равликові чи їжаківі загрожує небезпека, — миттєво згортаються. Тоді енергетичне поле концентрується і наче набуває вигляду яйцевої скаралупи. Пробити її вдається не кожному. Ніколи не відповідайте гнівом на прискіпування вампіра, не вступайте в полеміку з нецікавими і неприємними людьми. Краще всміхніться та поставтесь до сердитого випадку з почуттям гумору.

2001 р.

ДВОГОЛОВИЙ АСТРОЛОГ

Сіамські близнюки – Токкі

Природа “експериментує” не тільки на тваринах... Пересувна виставка “Катастрофи людського тіла”, розгорнута в Рівненському обласному краєзнавчому музеї, нагадує світ фантастики та хворобливої уяви майстрів воскових фігур із Санкт-Петербурга. Таке навіть не присниться: доросла людина з трьома ногами, двоголовий астролог, жінка-свиня, чоловік, з грудної клітки якого несподівано виріс брат-паразит... Але найпарадоксальніше те, що

це не вигадані, а реальні персонажі “Книги рекордів Гіннеса”. Вони у різні роки жили серед людей, шукали місце під сонцем, кохали, створювали сім’ї та продовжували свій рід.

Людство категоричне. Воно не хоче сприймати не подібних собі. Захищаючи цнотливість свого поняття про красу, понавигадувало всіляких термінів-ярликів для тих, хто народився з очевидними фізичними вадами чи випадково набув їх. Потвори, мутанти, чудовиська...

Перебуваючи на “острівці” таких помилок чи знуцань природи, мав би відчувати пригніченість духу, відразу, великий жаль. Але, дивна річ, у душах цих без перебільшен-

ня феноменальних людей, яким довелося терпіти і приниження, і глузування, і безпідставні образи, не проросли жорстокість та смуток. Вони, як ніхто, розуміли, відчували кожною клітинкою свого тіла глибину змісту фрази: “Життя – постійна боротьба”. За здоров’я, за місце під сонцем, за щастя.

...Триногий чоловік із двома геніталіями – Франк Лантіні. Народився 1889 року у місті Сіракузи. Приголомшені батьки, щоб не марнувати свого життя, зреклися “чудовиська”. Вони були впевнені, що природа відміряла йому лише кілька років. Та сталося диво: Франк, яким опікувалася тітка, швидко зміцнів, змужнів і при звичаївся перетворювати свою ваду на перевагу. Граючи в футбол, він, зазвичай, несподівано бив по воротах суперника третьою ногою.

Франка ніколи не бачили зажуреним. Він насолоджувався кожним днем, мов неповторною миттю, дарованою природою. Веселої вдачі юнак зустрів своє кохання. Побралися. Дружина ошчасливила його одинадцятьма двоногими дітьми.

Не почував себе неповноцінним серед людей і двоголовий мексиканець Паскуаль Пінон. Навпаки, друга голівка, яка раптово виросла з основної, додавала йому, талановитому астрологу та екстрасенсу, загадкового шарму і приваблювала пацієнтів. Вона виконувала роль мовчазної мумії, здатної кліпати очима.

Ліворуч від мексиканця найколеритніша воскова фігура виставки – Лазар Колоредо з братом-паразитом Джоном-Батистою. Ніхто не може пояснити причини такої мутації, хоча відтоді, коли виявили цей феномен минуло понад чотири століття. З грудей Лазаря несподівано виріс тулуб, дві руки з трьома пальцями, нога та голова Джона.

Брати Колоредо

Брат-паразит був безпорадним, тож годувався за рахунок Лазаря.

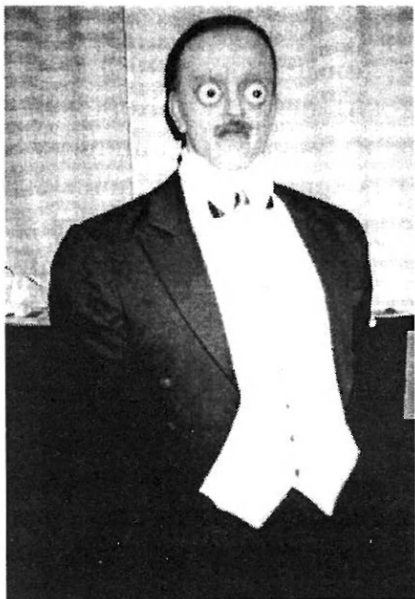
Аномалія не заважала їм, як і сіамським близнюкам із Сардинії Джовані та Джакомо Токкі, успішно виступати на аренах цирку та площах міст. З Берлінським театром див вони об'їздили весь світ. Щотижня заробляли по кілька тисяч доларів.

Втомившись від життя на колесах, надзвичайно багаті брати Токкі купили собі у Венеції розкішну вілу, об-

городили її високим парканом, щоб гості та мешканці міста не докучали надмірною цікавістю. Адже ніхто не відмовився б подивитися на сіамських близнюків, які прогулювалися поблизу будинку разом із дружинами-сестрами.

Воскові фігури, виготовлені санкт-петербурзькими майстрами, вражають природністю. Їй-право, вони передають особливості фізичних вад, специфіку захоплень, характер і навіть настрій персонажів "Книги рекордів Гіннеса". Ці експонати, до народження яких причетні спеціалісти майже 15 професій, досить дорогі. Кожен із них коштує від 7 до 10 тисяч доларів. З воску зроблено тільки видимі частини тіла: обличчя, руки та ноги. Решта – зі склопласту.

Коли стоїш поблизу чарівної американської акробатки цирку Джені Уїкс, яку називали жінкою-вазою, жінкою-ту-

*Естрадний співак
Перрі*

лубом, оскільки з'явилася на світ без рук та ніг, чи коли уважно вдивляєшся у неймовірно великі очі-телескопи (здатні повертатися на 360 градусів, відтак – бачити все, що відбувається за спиною-авт.) її земляка естрадного співака Перрі, чи коли намагаєшся розгадати таємницю посмішки блазня королівського двору, палкого прихильника жіночих сердець, однорогого Франсуа Труїллю, на лобі якого від удару виріс 30 сантиметровий султан, схожий на

коров'ячий, то ніби наповнюєшся енергією їхньої доброти, любові та життєрадісності. Ні, вони не потвори, не мутанти і не чудовиська. Вони з'явилися на світ, щоб зруйнувати стереотипи та допомогти тим, хто не має фізичних відхилень, навчитися витримувати підступні удари долі.

2001 р.

У НЕБІ ЛІТАЛИ... ДЕРЕВА

Фраза, яку мовила 62-літня жителька міста Корця Валентина Долюк, на тлі зруйнованих смерчем будинків, розтрощених дахів, викорчуваних із корінням велетенських тридцятилітніх тополь, густо вкритої уламками скла, шиферу, руберойду та всіякого залізяччя землі пролунала дисонансом. Утім, у тих словах була життєва мудрість сільської жінки.

– Це ще не біда. Бог дасть сили – відбудуємо. Головне, що не скалічило...

Звів погляд на її хату без даху, нашвидку вкриту брезентом та поліетиленовою плівкою, щоб захистити стелю від

Після смерчу

дощу, на зруйновану веранду та побиті вікна, і серце стиснулося від болю... Такого смерчу, який лютував у чотирьох населених пунктах Корецького району, не пам'ятають навіть старожили.

Коли серед літнього дня насунули чорні хмари і почав наростати сильний гул, коли по даху забарабанило так, ніби хтось жбурляв каміння, коли Микола Киреев побачив у небі щити, металеві клітки, каструлі та дерева, якими крутило, наче пір'їнками, подумав: – все, кінець світу. Шукаючи порятунку, разом із дванадцятилітнім сином, що плакав від страху, забіг до хати і раптом почув, точніше, відчув, як щось ударило у веранду.

– Якби забарилися на кілька секунд, – розмірковує господар, – був би гаплик. Оговтався. Подумав – треба ховатися в погріб. Заштовхнув туди сина, а сам не встиг. Гул, від якого двигтіла земля та паморочилося в голові, вмить втратив силу.

Микола Киреев поворухнувся – тіло заніміло від шоку. Лячно випростав спину. Не вірилося, що лиходій вже вгамувався. Почалапав до ганку, мов очманілий. Блукав очима та, крім загадкових кругів, які мінілися в кольорі, нічого не бачив.

Вщипнув себе і ніби прокинувся. Хвиля страшного болю здійнялася у грудях: на місці гаража та сараю – купа цегли, з-під уламків якої видніється розчавлена новісінька “сімка”.

– Над моїм подвір'ям зіткнулися дві хвилі й завдали удару подвійної сили. Це бачила сусідка.

Ми стоїмо в кімнаті, куди занесли все, що вціліло після стихії: одяг, мішки, металеві ємності, посуд... Від поривів сильного вітру загрозливо тріпоче на вікні поліетиленова плівка. Співрозмовник з острахом поглядає на небо – чи була знову не кошлатяться хмари.

– Вгору здійнявся чорний, мов смола, дим, і щось блиснуло. Дах оселі зірвало, мов пір'їнку, понесло до цукрового заводу. Сарай жбурнуло в інший бік.

На подвір'ї Миколи Киреева кипить робота. Солдати, які приїхали для ліквідації наслідків стихії, розчищають завали, сусіди та родичі підвозять будівельні матеріали. Усі працюють швидко, без метушні. Скільки ще доведеться затратити і часу, і сил, щоб повернути нажите?!

Від образи, зневіри та розпачу губи Миколи Григоровича починають тремтіти, і на його блідих щоках з'являються прозорі горошинки сліз.

– Одинадцять років працював на торговельних суднах. Без дому, без сім'ї. Заробив гроші на хату. Одружився. Знайшлося двійко синів. Купили машину, за яку ще винен чотири тисячі гривень. І все коту під хвіст... Я зрозумів: треба жити одним днем.

Усіх заручників смерчу, як стверджують медики, ще довго переслідуватимуть жахи. Хіба може забути Марія Петрівна Радківська, як закривала собою двох онуків від уламків скла, шиферу та каміння, що летіли в кімнати, як благала шестирічну Іринку не кричати, а молитися до Бога і просити порятунку. Адже ні чоловік, ні дочка тієї миті захистити не могли – їх придушило на веранді холодильником, дверима, віконною рамою та рештками цегли.

На городі, неподалік будинку Радківських, лежить стара крислата яблуня. Ураган вирвав її з саду і приволік сюди. На щастя, в оселю не влучила...

Хіба може забути 62-літня Валентина Петрівна Долюк, як бігла до льоху, а довкруги, ніби підкошені, падали дерева, як горнувся до неї після страшної стихії п'ятирічний онук: "Не плачте, бабо, світ ще є. А те, що наша хата без даху, – не біда. Сховатися ж можна..."

1998 р.

ТРОН ДЛЯ КАНЦЛЕРА НІМЕЧЧИНИ

Трон Миколи Христича

Кожна держава має свої національні особливості. В обрядах, в костюмах, піснях, у кухні. А ось національних тронів, які б символізували її самобутність, на жаль, не збереглося.

На міжнародній виставці декоративно-ужиткового мистецтва в Німеччині Микола Христич випадково побачив по телевізору крісло Адольфа Гітлера (воно було з прямою спинкою, яку вивершувала голова орла). Затявся – зробить краще.

...До несподіваних гостей Микола Тимофійович і його дружина Тамара Семенівна вже звикли. Якби привітні господарі записували прізвища всіх відвідувачів, – не вмістилися б і в кількатомне видання. До їхньої квартири, наче до Ермітажу, їдуть німці, поляки, італійці, американці, австрійці, французи... А скільки шлють листів?! Сказано ж бо: речі – унікальні, яким немає аналогів.

Ось бар на колесах. В основі його – могутній орел: тримає на міцних крилах дерев'яну тацю. Поруч – два мисливські трони. Замість задніх ніжок – рушниці з оптичним прицілом. Зручне сидіння прилаштовано на вигнуті спини гончих псів, склеєних із 20 дерев'яних заготовок.

Але найбільша гордість майстра – національний трон Німеччини. Він стоїть у кутку, схований від сонця під простирадлом. Микола Христич поважно, мов на урочистій церемонії, демонструє процедуру відкриття.

– Яка краса?! – не втримуюсь, щоб не вигукнути. Велетенських розмірів орел, неначе спустився з піднебесся у цю кімнату і, всівшись на міцні лапи, крилами притиснувся до підліктників.

– Дозволю відпочити, – припрошує господар. Він переконаний, що власник цього трону буде одержимим, бо підзаряджатиметься позитивною енергією дуба. Дійсно, навіть кілька хвилин, проведених в “обіймах” орла, додають сил.

Національний трон Німеччини Микола Христич робив майже рік. Перечитав чимало літератури, у пошуках найпридатнішого матеріалу з дуба перестругав не один десяток дощок.

– Треба відчути дерево пальцями, – повчає господар, – уважно оглянути, щоб не було сучків і тріщин, випробувати інструментом, а вже потім перемальовувати креслення, вирізати та клеїти під пресом.

Вдень трудився в майстерні, а ввечері допізна просиджував за малюнками. Він – і конструктор, і червонодеревник, і столяр, і художник...

Показав якимось трона директору рівненського музею Українського мистецтва. Борис Шапієвський від захоплення мало не присів.

– Та цьому шедеврові – немає ціни, – прицмокнув язиком, почухав потилицю і в його очах заграли бісики:

– Якщо канцлер Німеччини Гельмут Коль побачить таке диво, помре від заздрощів.

А Микола Христич візьми та й бовкни:

– Нехай живе. Я йому – подарую. За вагомий внесок в утвердження миру в Європі.

Сказано – зроблено: до Німеччини полетів лист з факсокопією шедеву. Відповідь не забарилася. Глава держави щиро подякував умільцеві за високу оцінку політичної діяльності та за несподівану пропозицію. Але від трону відмовився. Либонь, пошкодував, що має право отримувати презенти, вартість яких не перевищує 200 марок (спеціалісти оцінили трон щонайменше у сто тисяч доларів). Принагідно прагматичний німець зауважив: мовляв, для доставки такого великого подарунка доведеться затратити чимало часу і коштів.

– Гельмут Коль не знав, що цей трон, як, власне, і решту моїх меблів, я розбираю та упаковую в сумку за п'ять хвилин: хвіст, крила, підліктники, лапи, навіть кігті. – Микола Тимофійович ніжно гладить свій виріб, мов дитину. – До слова, на спинці орла вмонтовано спеціальну хованку, в якій можна надійно зберігати зброю.

За п'ять років рівненський майстер виготовив цілу колекцію унікальних меблів: журнальні столики з павами, крисла-качалки для банкірів та шанувальників міфології, навісні бари з головами левів, маленькі діжки для вина тощо.

Ксерокопії робіт Миколи Христича розлетілися по всьому світу. За кресленнями поліського умільця полюють... злодії. Охочих привласнити чужі ідеї – хоч греблю гати. Не має майстер ні спокою, ні зиску і від бізнесменів. Вимагають, як королі, а коли заходить мова про ціну – ломаного гроша шкодують.

Тепер Микола Христич працює над кресленнями національних тронів Росії та України.

– Можете повірити на слово, – каже умілець, – вони поєднують у собі елементи геральдики та драматичної історії кожної держави.

Його інколи запитують: чи міг би скопіювати меблі Людовіка 14-го? І Микола Христич, не вагаючись, відповідає: “Звичайно, але ніколи цього не робитиму”.

Рівненський майстер, колишній пілот цивільної авіації, якому дивом вдалося залишитися живим після падіння літака, в усьому зник шукати свій шлях і стиль.

2000 р.

СОБОРИ З... СІРНИКІВ

У кожного своя дорога до храму. Машиніст-компресорник Рівненського заводу тракторних агрегатів Петро Гошко йшов до нього майже піввіку. Тепер щодня може милуватися Свято-Покровським собором, власноруч виготовленим зі сірників.

*Майстер
сірникових соборів*

Двері відчинив смуглявий чоловік невисокого зросту. Привітно всміхнувся, ніби ми були знайомі чимало років. Запросив до помешкання. В його квартирі, неначе у храмі, – атмосфера любові, спокою та духовного піднесення. Куди не кинь оком – книги, ікони та квіти. Багато квітів... З рожевими, червоними, фіолетовими, жовтуватими бутонами...

А на журнальному столику поблизу вікна – справжнісіньке диво. В проміннях літнього сонця урочи-

сто, величаво виблискує золотими банями Свято-Покровський собор. Скільки треба було мати терпіння і хисту, щоб відтворити складну архітектурну споруду з нетрадиційного матеріалу?!

— Сірник до сірника клеїв п'ять років. — Петро Гошко не звик до таких оглядин. Хвилюється. Інстинктивно поправляє комірець сорочки — ніби заважає вільно дихати. Сідає проти мене в крісло. — Був, правда, період, коли думав — не витримаю. Від постійної напруги боліли очі. Працював в окулярах з пінцетом. Щоразу, коли брався до роботи, просив Всевишнього: “Боже, допоможи”.

І він — допоміг. Східці, колони, вікна, 13 бань і навіть орнамент на хрестах — все скопійовано з дивовижною точністю.

Петро Гошко майже щодня приходив до Свято-Покровського собору, який зводили неподалік його будинку. Вивчав, запам'ятовував архітектурні особливості, а повернувшись додому, мурував із сірників.

Господар приносить з кухні залишки матеріалу, розфасованого по коробках. За роки роботи він перебрав понад п'ять тисяч сірників. Деформовані, почорнілі відкидав відразу. Решту — добре нагостреним ножом очищав від сірки (може спалахнути під дією сонячного проміння), різав відповідно до розмірів. Спробував було залучити до цієї справи дружину, але у неї не вистачило терпіння.

— А клеїли чим, — цікавлюся в майстра.

— Тільки ПВА. Він міцно тримає деталі, а ще — створює ефект еластичності сірників.

Про це Петро Гошко дізнався не відразу. Спочатку купив “Момент”. Зробив кілька складних конструкцій. Та небагом вони розвалилися, мов будиночок із карт. Зажурився, задумався. Знайомі порадили: “Випробуй ПВА”. Відтоді цей клей вважає найкращим для виготовлення макетів зі сірників.

Звідки з'явилося те захоплення, Петро Гошко достеменно не знає. В дитинстві любив малювати. Навіть вишивав. За сірники взявся у зрілому віці. Своїх дітей з дружиною не нажили. Тож клеїв чудернацькі будиночки для сусідських – ніби виливав щем і смуток душі. А то якось надумав зробити макет Свято-Воскресенського собору, що в Рівному. Друзі та знайомі підсміювалися: мовляв, куди там нашому Петрові...

– Хочете побачити цю роботу? – запитує він, ступаючи до серванту. За якусь мить поруч із Свято-Покровським собором виростає ще один макет. Значно менших розмірів, але не менш унікальний.

Милуюся шедеврами незвичного мистецтва. Над їх створенням Петро Гошко працював понад сім років. Раптом починаю розуміти: це не тільки захоплення. Муруючи храми із сірників, він ніби прагне спокутувати чийсь гріхи. За те, що у шість років з п'ятьма братами та сестрами залишився сиротою. За побої та знущання, яких зазнав у школі в часи атеїстичного дурману: на голові хлоця вистригли хрест, щоб не відвідував церкви.

...На стіні коридору помічаю перекидний календар із зображенням Андріївської церкви, збудованої за проектом італійського архітектора Растрелі. Господар зізнається: "Це моя нова мрія та вершина".

2000 р.

СКРИПКА У... ВИШНЕВІЙ КІСТОЧЦІ

Готуючись до зустрічі, Віталій Поліщук виклав на стіл повний комплект столярних інструментів, прялку та шахівницю з фігурами. Всі ці вироби цілком могли б вміститися на половинці сірникової коробки.

Доки розглядаю, майстер дістає з кишені шкаралупку маленького волоського горіха, кінчиком нігтя легко знімає з петельки ледь помітну металеву клямку і на стіл, неначе з чарівної скрині, випадають фуганки, рубанки, пилки, ножівки, киянки (даруйте, не знаю навіть назви усіх столярних інструментів)... Та такі дрібні... Матінко мила! Усе знаряддя виготовлене з деревини та металу найвищого гатунку. Тож – придатне до роботи.

Диво-дивина! Але Валентин Михайлович, уродженець села Жатківки, як і належить професіоналу, – незворушний. Він гордовито виносить із сусідньої кімнати невеличкий пластмасовий постамент, над яким височіє металевий стрижень, увінчаний половинкою вишневої кісточки. Не відразу помічаю, що до її стінок приклеєно скрипку – крихітна, мов мураха!..

У поліського Страдіварі – кілька подібних мініатюр: в абрикосовій, сливовій і, нарешті, у вишневій кісточках. Валентин Михайлович вважає, що останній експонат (довжина не перевищує семи міліметрів) – то межа можливостей неозброєного людського ока. У кожному разі рекорд майстра нікому не вдалося повторити.

Творці мистецтва мікросвіту, зазвичай, використовують збільшувальні прилади. У тім числі й киянин Микола Сядристий. Він, як відомо, зробив найменшу у світі скрипку (3,45 мм).

Валентин Михайлович ніколи не мав ні лупи, ні мікроскопа. Та вони його і не цікавили. Хотілося створити диво без допоміжних оптичних засобів.

Віталій Поліщук

Беру на долоню вишневу кісточку зі скрипкою, яка побувала на виставках у багатьох містах України та за кордоном. Силуюся відшукати на інструменті кожну з 13 деталей. Але, крім грифа та деки, нічого не бачу. Від великої напруги в очах зринають рожеві кола і силует скрипки тьмяніє. Майстер не приховує свого подиву.

– Невже не бачите?..
Ось чотири шпильки, кобилка, чотири струни з капронових ниток... Спочатку я планував використати доччине волос-

ся. Та воно виявилось надто товстим. Довелося замінити. Гриф зробив із груші, а деку – зі шкаралупки горіха. Цей матеріал – щільний і, головне, не шаруватий. А от м'яке дерево для такої справи не годиться.

Валентин Михайлович, зазвичай, працює у своїй майстерні. Зачиняє двері на замок і подеколи не виходить звідти по 15-16 годин. Кожну детальку, щоб не згубити, кладе на чорне полотно – на його фоні краще видно.

Одного дня, чаклюючи над скрипкою, несподівано почув дзижчання великої мухи. Захвилювався, напружився, мов струна: непрохана гостя могла розкидати мініатюрні заготовки по кімнаті. Спробуй потім знайти... Відтоді перш ніж братись до роботи, Валентин Михайлович передусім звільняє помешкання від усіх комах.

У колекції умільця – не тільки мініатюри. Загадково всміхаючись, він подає прозору закорковану пляшку. На дні – щоб ви думали? – справжнісінька дерев'яна діжечка. Діаметр її разів у шість більший, ніж шийка скляної тари... Прошу майстра поділитися секретом. Валентин Михайлович лукаво мружить очі.

– Все дуже просто. Спочатку зробив діжку, а потім кожну її дощечку склеював у пляшці...

Односельці називають свого земляка по-різному: то диваком, то майстром золоті руки, то ювеліром, а найчастіше – багатим. Щоправда, до останнього слова неодмінно додають: на велике терпіння.

2002 р.

ПАРКЕТ ДЛЯ ЕЛІТИ

Осінь дихала теплом бабиного літа та ароматом стиглих червонобоких яблук. У повітрі, ніби вирізьблене вправним майстром із найвишуканішого матеріалу, сумно кружляло листя, вкриваючи землю чарівним килимом. Його яскраво-ніжна палітра у поєднанні з довершеними формами чи-

*Художній паркет М. Татенка
у Маріїнському палаці*

мось нагадувала художній паркет заслуженого працівника промисловості України Миколи Татенка. Можливо, чудернацькою гамою кольорів, підібраних із сотень тисяч маленьких дощечок різних порід деревини (мореного дуба, клена, ясена, берези, горіха... – авт.) чи загадковою композицією, випиляних і склеєних до мікроскопічної точності казкових квітів, візерунків неймовірно складної конфігурації.

— — — — —

Сидимо на маленькій веранді двоповерхового особняка. Невблаганні роки посріблили голову Миколи Татенка та важким тягарем лягли на плечі. Але, коли мова заходить про художній паркет Ківерцівського ДОКу, господар помешкання неначе молодшає.

– Деревина – дуже примхливий матеріал. Температурний режим для неї, що повітря для людини. Прогавиш: хоч плач, не плач, а вийшло – як бач.. Уявляєте, як ми хвилювалися, коли стелили “килим” у Маріїнському палаці. Там така площа!.. Майже 120 квадратних метрів! А нам замовили не просто художній паркет, – гордість та символ національної культури. Осоромитись не мали права. Поблизу палацу відкрили невеличкий цех. Завезли туди обладнання. Стругали, сортували деревину, вирізали сотні різноманітних квітів, листочків, крапочок, кривих ліній, дзвіночків, дуго-, пірамідо- та еліпсоподібних фігурок, склеювали їх у спеціальні щити і відразу вмонтовували у загальне “полотно”.

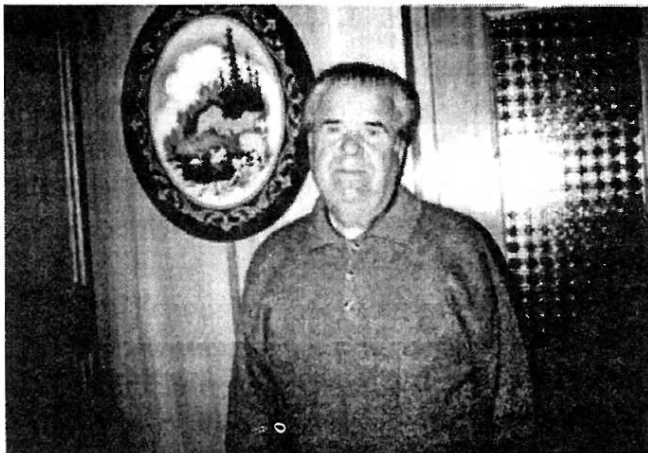
І в цеху, і в палаці суворо стежили за температурою: не нижче 18 і не вище 22 градусів тепла. Кожну випилянну фігурку берегли мов зіницю ока. Та й не дивно, адже матеріал добирали відповідно до кольору, конфігурації та природньої текстури тижнями чи місяцями.

А про пошуки мореного дуба взагалі можна писати пригодницький роман. Народні умільці об’їздили всі водойми та болота колишнього Радянського Союзу – дерево має пролежати у воді щонайменше 200 років. Знайдені екземпляри були придатними хіба що для... відлякування хижаків.

Волинський майстер задумався. Довго щось обмірковував, виводив на папері загадкові формули і рахував, рахував... Одного ранку прийшов на підприємство і сяє, мов нова копійка.

– Якщо природа не хоче допомогти нам, тоді ми допоможемо їй. Винайдемо свою технологію морення.

Збудували спеціальні ванни, наповнили їх хімічними розчинами різної концентрації, і, як мовиться, процес пішов. Та ще й як пішов! Лише за один місяць звичайного дуба перетворили на мореного. Фізично-механічні власти-

Микола Татенко

вості штучно забарвленого у чорний колір дерева нічим не поступалися тому, яке дістають з дна річок та озер.

– А де ви брали горіх, адже промислових масивів в Україні немає?

– Випрошували у дядьків. За гроші або за дошки. – Микола Петрович пригладжує рукою розкішного чуба. – Спочатку – на Волині. А коли побачили, що матеріали із наших горіхів надто світлі (колір та якість залежить від структури ґрунту, умов вирощування), поїхали на Тернопільщину та Львівщину.

...Миколу Татенка не раз намагалися звинуватити у халтурі. Не встиг, якимось, повернутися з Криму, а на підприємстві – переполох: дерев'яна мозаїка в ялтинських апартаментах управління КДБ набула хвилеподібної форми. Чинівники сатаніли. Туди з дня на день мав приїхати Генеральний секретар ЦК КПРС Леонід Брежнєв.

Майстер з поліської глибинки навіть не розпаковував валізи. Посадили на поїзд і наказали будь-що врятувати честь мундира. Кілька годин знадобилося Миколі Татенку, щоб переконливо довести представникам силових структур, що причина деформації паркету в іншому: будівельники забули зробити спеціальні жолоби для відтоку дощової води. Вона просочувалась під фундамент, і в приміщенні підвищувався рівень вогкості.

– Була у мене й інша рахуба, – Микола Петрович відкашлюється. – Це сталося в залі засідань ЦК КПУ. Бригада завершувала роботу. Раптом керуючий справами почув скрип підлоги. Висновок був безапеляційним – неякісний паркет зірвати і настелити новий.

Цілу ніч ламав голову винахідник із Волині. І таки дошукався до причини клятого звуку. Вранці керуючий справами рішуче ввійшов до зали. Розгублено зупинився: художній паркет лежав на місці, але підлога не скрипіла.

Порушником спокою виявився звичайнісінький цвях, вбитий у дерев'яну балку. Тепер Микола Татенко згадує ту історію з посмішкою. А тоді вона забрала у нього кілька років життя.

Художній паркет волинського винахідника укладено в адміністрації Президента, Верховній Раді, Конституційному Суді України, а також в офіційних установах Австрії,

Франції, США, В'єтнаму, Монголії, Кореї... Спеціально за цією "мозаїкою" приїздив до Ківерців і народний артист Олег Попов.

...Майстри з Волині творили у Маріїнському палаці, керуючись власною уявою та інтуїцією – спеціальної літератури та науково-обґрунтованих рекомендацій не було. Неповторний "килим", який викликає захоплення у найповажніших іноземних гостей, "зіткано" з безлічі маленьких дощечок берези, мореного дуба, червоного дерева, клена, ясена та горіха. Кожну детальку верхнього покриття (товщина 12 міліметрів) вмонтовано у загальну композицію з ювелірною точністю та дивовижною природністю форм і кольорів.

2000 р.

ЛІМУЗИН – ВЛАСНИМИ РУКАМИ

Очі водія маршрутного таксі здивовано округлилися: “Питаєте, чи знаю Івана Білицького?.. Та хто ж його не знає. Таких майстрів на всенький світ одиниці – тридцять років ремонтує автомобілі. Працював на ВАЗі конструктором, випробувальником... Бачили б його лімузина! Куди там тим фордам і мерсам. Бізнесмени без вагань кладуть на бочку шістдесят тисяч доларів. А Юхимович – крутить носом. Каже за “бугром” коштуватиме втричі дорожче...”

Мікроавтобус гальтує акурат проти двоповерхового особняка у селі Корнині. Ступаю на землю і – ані кроку: попереду величаво виблискує на сонці автогігант (довжина 6,5 метра) темно-вишневого кольору.

...Івану Білицькому набридло їздити у некомфортабельному автомобілі “Жигулі”. Заманулося такої моделі, щоб брали завидки і в односельців, і в бізнесменів, і в президентів – просторої, зручної, надійної, безпечної і гарної, мов лялечка. Машину своєї мрії спроектував за півгодини. А потім 120 робочих днів клепає її у домашній майстерні.

Білицький не без гордості запрошує оглянути своє дітище. В просторому салоні – три ряди сидінь: вміщається 15-16 пасажирів.

– Тож на пікнік до лісу, – пояснює він, – можу везти одразу кілька родин. Якщо раптом зіпсується погода – не біда: пообідаємо в легковикові. Тут є і маленький холодильник, і столик, і аудіовідеоапаратура на 16 колонок. “БІЛу-2002” (назвав трьома першими буквами свого прізвища) не страшені і бездоріжжя. Випробовував на ожеледиці. Швидкість 120-140 кілометрів – навіть не “заносить”. Знаєш чому?

Вага мого гіганта – майже три тони. Кузов і днище склепав зі сталевих блях, завтовшки 2-3 міліметри. Всі найважливіші операції в лімузині комп'ютиризував. Тож про несправності сигналізує спеціальна апаратура.

Про корнинського майстра заговорили навіть за океаном. Минулого літа до села приїхала родина віруючих із Філадельфії. Розшукали Білицького і відразу з порогу: “Покажіть своє диво 21 століття”. Виявляється, лімузина сільського умільця протягом тижня демонстрували всі телевізійні канали Америки.

– Очевидно про моє авто дізналися за кордоном завдяки росіянам, – розмірковує господар. – Вони зняли майже годинний фільм.

Фахівці стверджують, що “БІЛ” – автомобіль майбутнього. Легковика такого класу немає жоден президент.

Власне, “БІЛ-2000” – це другий легковик Івана Білицького. Перше авто винахідник склепав “на коліні” 15 років тому. Проїхав 350 тисяч кілометрів без поломок і – продав.

Талановитий майстер мріє налагодити в Україні серійне виробництво. Модель лімузина БІЛ-2000, на його думку, може стати символом і гордістю нашої держави.

*Іван Білицький
з власним лімузином*

2003 р.

КОХАННЯ ЗА ПАСПОРТОМ

З давніх часів наукові світила ламали списи в дискусіях, ставили досліди, щоб розгадати таємницю людських почуттів. Не судилося. І раптом невідомий широкому заголові випускник Рівненської академії інженерів водного господарства (нині технічний університет) Олександр Висоцький кинув виклик вченому світові: “Я знайшов формулу кохання...”

– Тож тепер ви зробите всіх щасливими? – не без іронії пробує загнати його на слизьке.

– Ні, це утопія, – спокійно парирує молодик. – Я переконаний в іншому: пари, які дотримуватимуться моєї формули, почуватимуться у шлюбі комфортніше. В коханні немає нічого надзвичайного. Все можна вирахувати та передбачити.

Пояснення винахідника – букет зів’ялих квітів. Хіба виникнуть справжні почуття на ґрунті прагматично-математичних розрахунків?

Олександр Висоцький дивиться у вікно. Там, на вулиці, – свято весни та яблуневого цвіту. У незбагненному танку кружляє пороша пелюстюк. Серце тьохкає в передчутті чогось незбагненого, високого. Та мій співрозмовник – незворушний.

– На початку двадцятого століття австрійські та німецькі дослідники відкрили три біоритми: інтелектуальний, емоційний та фізичний. Їх періоди змінюються за гармонійним законом спадів і підйомів. Я захопився цією теорією. Складав графіки. Коригував свою поведінку, аналі-

зував життя знайомих. Помітив: на сумісність партнерів суттєво впливають стани активності організму.

Раніше Олександр Висоцький вважав: якщо чоловік і жінка покохали одне одного, але їхні біоритми нагадують лебідя, рака та щуку, то енергетичні протріччя згладяться виваженою поведінкою.

Спостерігаючи за парами, аналізував їхні графіки і виявив закономірність: глибокі почуття виникають лише між тими людьми, в яких біоритми співпадають.

– Я прорахував майже тридцять тисяч пар, – каже новітній Каліостро, – тому безпомилково за датами народження визначаю, щасливим буде шлюб чи ні.

Слухаю розповідь і відчуваю: на дні свідомості визріває протест. Якщо керуватись теорією Олександра Висоцького, то людські серця скує крига байдужості, а найрозумніші істоти на Землі перетворюються у таких собі зомбі, що реагуватимуть лише на дати народження.

– Ні, – заперечує Олександр Висоцький. – Світ людських стосунків не зміліє: гармонія почуттів збагатить його, зробить привабливішим.

Олександр не терпиться у “війні аргументів” застосувати найтяжчу зброю. Але він ніби чекає слушної нагоди. Зривається на ноги, поспішливо розщебує верхнього гудзика на сорочці, міряє кабінет кроками. Зупинившись проти мене, дивиться незблимно:

– Невже не розумієте? Біоритмічна сумісність – як багатий ґрунт для зерна. І навпаки. Візьмімо найпростіший ритм – фізичний. У жінки – максимум, а в чоловіка – мінімум. У нього – знижені фізично-сексуальні можли-

вості, у неї ж – завищені. Ось вам і конфлікт. Через одинадцять днів ситуація зміниться на протилежну. А в сумісних пар таких розбіжностей не буває. Щасливе подружжя, зазвичай, тяжіє до позитивних емоцій, його ж антиподи співіснують, як у пеклі.

Колись Ларошфуко сказав: “Кохання одне, а підробок – тисячі”. Мов у воду дивився. Справді-бо, вдалий шлюб – то велика рідкість. Таланить лише кожній двадцятій парі. Життя решти сімей – на кшталт ходіння по муках: нерідко закінчуються розлученням. Страждають подружжя, а найбільше – діти.

Зі слів Олександра Висоцького, несумісність впливає на генетику потомства. Якщо співпадають інтелектуальні біоритми, то батьки максимально передають чадові розумові здібності. А ось розбіжності емоційних та фізичних “коливань” не тільки гальмують духовний розвиток дитини, але й руйнують здоров’я.

Якось до Олександра Висоцького прийшов незнайомець і попросив виміряти біоритми – його та дружини. Новітній Каліостро ретельно вибудував графіки і спохмурнів.

– Скажіть, будь ласка, як почуваються ваші діти?

Запитання насторожило гостя – в очах загусла тривога.

– Доньці зробили складну операцію...

Винахідник формули – категоричний. Він не вважає за сім’ю ту пару, біоритми в якої, мов південь і північ. Це – як співмешканці: разом живуть, господарюють, сплять... А справжніх почуттів, які б зігрівали і душу, і серце – катма. Дисгармонія інтелектуальної “кривої” знижує самооцінку та стримує професійне зростання чоловіків. Для жінок не-

безпека криється передусім в емоційному “дисбалансі” – нервують, дратуються, і їхня краса, дарована природою, гасне на очах.

...На вулиці не вщухає весняна заметіль. Рожево-білі пелюстки яблунь ніби хочуть сховати від людського ока чорне полотно асфальту. На лавочці поблизу клена, що по-святковому вишумовує крислатою кроною, цілуються закохані. Цікаво, чи заглядали вони у свої паспорти?

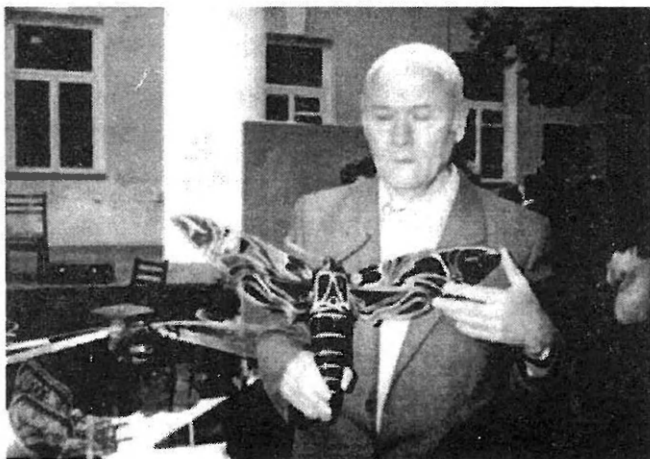
1998 р.

ЖИТТЯ ВРЯТУВАЛИ... МЕТЕЛИКИ

До кімнати рівненського художника Олексія Борисенка “влетіли” метелики. Півметрової величини. Спокійнісінько вместилися на килимі, телевізорі та серванті. Здається, необережний рух – і чарівні гіганти із сімейства лускокрилих закружляють у повітрі. Махаони, бражники, шовкопряди, адмірали, павові очі...

Сонячне проміння, яке струменить з голубіні неба, ніби намалювало над головою 59-річного Олексія Анатолійовича яскраво-золотистий німб. У тому “капелюсі” він видається кумедним і загадковим. Мружить очі, лукаво всміхається.

– Ці метелики рятували мені життя...

Олексій Борисенко

Виготовленням з різнокольорового органічного скла моделей, збільшених у 5-10 разів, Олексій Анатолійович захопився після клінічної смерті, важкої операції та інфаркту.

Лікарі категорично заборонили йому нервувати. “Хворе серце не витримає зайвих емоцій”. Він це розумів. Але відмежуватись від жорстокого та підступного світу не міг. Померла перша дружина. Важко захворіла друга. Втратив роботу... Наполегливо пропонував свої послуги художника-оформлювача приватним фірмам. Дарма. Життя котилося під укіс. Збайдужів до всього, змирився з безвихіддю.

І раптом – наче прозрів. Власне, все почалося зі шкільного атласу, який купив у магазині. Гортав сторінки, розглядаючи лускокрилих, занесених до “Червоної книги”, і дивувався: “Які вишукані форми та узорі?! А кольори!.. Але ж цю красу майже ніхто не бачить?.. Чимало метеликів літають тільки вночі... Чому б не подарувати диво природи нащадкам?”

В Україні мешкає майже 500 видів лускокрилих, а в світі – понад 140 тисяч. Зазвичай, невеликих розмірів – від двох до п’яти сантиметрів. Втім, є і гіганти: Королева Олександра – 28 сантиметрів.

У кожному з метеликів, як дізнався Олексій Анатолійович, природа заклала “комп’ютер”: по запаху відчують свою пару на відстані двох кілометрів, знають, куди сховатися від сильного вітру, добре орієнтуються в просторі. Так, американський монарх, який розмножується тільки на метеликовому дереві в Канаді, щосезону долає дві тисячі миль і безпомилково знаходить місце для поповнення сімейства лускокрилих.

Для першої моделі Олексій Борисенко намалював десятки ескізів. Прагнув зі стовідсотковою точністю відтворити оригінал. Навіть розмаїття кольорів і візерунків на крилах.

З дозволу господаря беру великого махаона, що оселився на телевізорі. Неначе живий: крутить голівкою, рухає лапками...

Найважче, зі слів майстра, виготовляти крила. Складає та склеює їх з кількох десятків деталей, випиляних вручну з органічного скла за відповідним шаблоном. А потім за допомогою дихлоретану оздоблює тоненьким посрібленим дротом.

Тулуб метелика також народжується зі скла. Щоправда, нагрітого до відповідної температури. Розм'якле, мов пластилін, воно легко набуває потрібної форми під пресом, сконструйованим господарем.

Олексій Анатолійович вже виготовив десять моделей чарівних комах, намалював понад п'ятдесят ескізів. У кожен новий експонат вкладає частинку своєї душі та серця. Щоразу, залишаючись наодинці з захопленням, Олексій Анатолійович поринає в інший світ. Світ довершеності, гармонії та натхнення.

Дехто з прагматиків не без іронії запитує: мовляв, що дають йому ті метелики? І майстер ні секунди не вагається – еліксир здоров'я.

Через два роки після останнього обстеження лікарі зробили Олексію Борисенку кардіограму. Серце пацієнта працювало, мов новенький годинник. Поцікавилися: які вживав препарати? А у відповідь почули: “Мене вилікували метелики...”

2001 р.

ТРАГЕДІЯ ПАРОПЛАВА "АДМІРАЛ НАХІМОВ"

31 серпня 1986 року поблизу Новоросійська (Цемеська бухта) сталася найбільша морська катастрофа за часів колишнього Радянського Союзу: у Чорному морі зіткнулися два теплоходи. Трагедія забрала життя 424 пасажирів. Мешканці міста Корця Євгенії Шумейко, одній із небагатьох, пощастило врятуватися.

*Євгенія Шумейко та її
рятівник Кузьма Парух*

...Того дня у Євдокії Митрофанівни був гість. Приїхав провідати колишній "нахімовець", керівник рівненської туристичної групи Кузьма Парух. Вони зустрічаються щороку напередодні 31 серпня. Згадують трагедію на Чорному морі, витираючи в кутиках очей сльози, поминають загиблих і, звісно, – прокручують в пам'яті стрічку нічного жаху.

– Це – мій рятівник, – так Євдокія

Митрофанівна, вбрана у ніжно-білу

блuzку, відрекомендовує Кузьму Паруха. Поправляє окуляри, що сповзли на кінчик носа і додає:

– Захистив від свавілля матросів. Якби не Кузьма, були б скинули в море. З понтона... Після тригодинної купелі вже не могла ні рухатись, ні говорити. Лишень хрипіла. Один харцизяка, якого ці звуки дратували, наказав іншому: “Вдар по печінці і – на дно...”. І треба ж було саме тієї миті розплющити очі! Побачила зоряне небо... Кузьму Івановича... Щось прошепотіла чи запитала, і знову – темрява. Щоправда, в пам’яті закарбувалися слова: “Ця жінка – мати мого приятеля... Не дозволю...” Він нахилився та обережно відсунув подалі від матроса...

У світлій просторій кімнаті, – мов у художній галереї. На стінах – великі полотна картин, написані чоловіком Євдокії Митрофанівни. Пейзажі, портрети, сцени військових баталій... А на покутті – образ Ісуса Христа: рятує немовля.

Господиня оселі притишує голос: “Знаєте, що сказала мама, коли я повернулася додому? Либонь, ти Богу угодна...” Дехто з туристів, кому пощастило врятуватися, тепер панічно боїться води... А що пережив мій чоловік, доки з’ясовував правду?! Уявляєте – дістав дві телеграми. В першій повідомляли, що я жива-здорова, а в другій – просили терміново приїхати до Новоросійська. І знаєте чому? Для опізнання трупа загиблої дружини...”

Туристичною путівкою на теплохід “Адмірал Нахімов” Євдокію Шумейко нагородили за активну роботу у фонді Миру. Вона, як голова районного осередку громадської організації, була в Москві, і в Ленінграді (нині Санкт-Петербург), і за кордоном. А ось подорожувати морем не випадало. Від такої нагоди не відмовилася. Була безмежно

щаслива. А тепер... Важко зітхає: “І не просіть, і не вмовляйте – ні за які гроші не сяду на теплохід...”

Спершу все було добре. Комфорт найвищого класу, затишні каюти, чудовий кіносалон, басейн... Теплохід рухався вночі, а вдень – туристи знайомилися з історією та сучасністю міст.

– 31 серпня, – згадує Євдокія Шумейко, – у нас був вечір знайомства. На палубі грали музики, охоча до забав публіка танцювала. Я ж, схилившись на поручні, милувалася зоряним небом та безмежним простором моря. На душі було легко і світло. Зненацька з глибини темряви виринуло якесь чудовисько. Воно сяяло ілюмінацією і загрозливо сунуло на нас. Сильний поштовх. Жахливий скрегіт металу. Враз погасло світло. Музики та танцюристи попадали на палубу. Не встигли оговтатись, як лампи знову засяяли. Та лише на кілька секунд...

Вантажний теплохід “Петро Васев” під прямим кутом протаранив “Нахімова”. Пробив у борту дірку майже восьмиметрового діаметра. Різко почав задкувати. Наш теплохід раз по раз здригався, розламуючись навпіл. Метушня, крики, лайка, паніка. Хтось із керівництва команди “Нахімова” наказав: усім – по каютах!.. Безглузде рішення... Жоден із туристів, що усамітнився в тих “келіях”, не врятувався.

53-річна Євгенія Шумейко залишилась на палубі. Схопилася за щоглу, у відчаї силувалася розщепнути ременці на новеньких босоніжках. Пальці терпли, відмовлялися слухатися. Обпекла думка: “Очевидно, донька відчувала, що мій вік – короткий... Назвала онуку Євгенією...”

Хвилин через сім після тарану судно, на якому перебувало 896 пасажирів, пішло на дно. Занурюючись у воду,

Євгенія Шумейко мертвою хваткою трималася за щоглу. Подумки рахувала: "...п'ять... десять... тринадцять..." Щось боляче вдарило по голові. Розчепила пальці рук і якась сила виштовхнула на поверхню моря.

Довкола вигойдувалися на хвилях закривавлені шматки людських тіл, порубані гвинтом теплохода "Петро Васев", бочки з фарбою, уламки дощок... Море стогнало, кричало від безпомічності.

– Мені пощастило, – "нахімовка" опускає очі, щоб гості не бачили сліз. – Народилася і виросла – на Дністрі. Тож добре плавала. Але ніколи не думала, що зможу протриматися на воді без перепочинку понад три години. Паралізувало руку та ногу... Та я не здавалася... З понтона нас підібрав катер. Рятувальники напоїли гарячим чаєм, приправивши його валер'янкою. Думали, додасть сил... Гей-гей! Натомість мене почало нудити. Хтось із членів команди крикнув: "Блювотників – за борт..." Це ж треба – стільки протриматися на воді, щоб стати жертвою такого безглуздя! Відтягнула комір сукні і потайки блювала туди.

...Одного дня в лікарняну палату, де лежала Євгенія Шумеко, прийшов Кузьма Парух. Попросила відправити чоловікові та сину телеграму: "Жива-здорова. Про приїзд повідомлю додатково". А через кілька днів із Новоросійська у Корець полетіла інша, – що заперечила першу. Хто написав її. Євгенія Митрофанівна дізналася нескоро.

Повернулася додому. Трохи відпочила і поквапилася до Гощі – на поминки приятельки, що загинула в Цемеській бухті. Тільки-но переступила поріг оселі, а господар перелякано витріщив очі і – хреститься, хреститься... Побілілі губи злякано шепочуть: "Бачив тебе в Новоросійську в труні... Телеграфував чоловікові..."

– Те жахиття, – каже господиня, – забути неможливо. Заплющу очі і бачу, як розламується “Нахімов”, як тону, тримаючись за щоглу... Але – не повірите – жодного разу трагедія не снилась. Либонь, нервова система витримала шок. А ось знайома, якій також пощастило вижити, тількино побачить мене, відразу в сльози...

...За офіційною версією причина трагедії на Чорному морі – халатність капітанів та їхніх підлеглих. Зі слів Євгенії Шумейко, 31 серпня майже всі матроси “Нахімова” були п’яними. Про загибель “Нахімова” американські засоби масової інформації повідомили світові раніше, ніж партійна верхівка дала згоду рятувати жертв катастрофи.

2003 р.

Документально-публіцистичне видання

Володимир Ісаєв

Людина-сенсація

В авторській редакції

Фото автора
та Анатолія Похилюка

Художнє оформлення
Андрія Тригуби

Технічний редактор
Тетяна Когут

Підписано до друку 15.01.2004 р. Формат 297х42/8

Гарнітура "Петербург". Папір офсетний 70г/м²

Друк офсетний. Друк. арк. 25

Наклад 1000 прим. Зам. № 31

ПП ДМ с. Корнин, вул. Центральна, 58;
тел. (0362) 20-37-37

Свідоцтво РВ № 11 від 12 червня 2002 р.

ISBN 966-8424-07-7

